

sarp

pracownia usług architektonicznych

35-064 Rzeszów, Rynek 8 tel. 85-393-51, 85-24-881

Zezwolenie na wykonywanie działalności zawodowej w budownictwie w zakresie projektowania: Decyzja WBPP-NB-810/1/84 z dnia 15 lutego 1984 roku.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY NIWISKA

NIWISKA – RZESZÓW, MAJ 1999 ROK

STRATEGIA ROZWOJU GMINY NIWISKA na lata 1999 – 2010

SPIS TREŚCI

	Strona
WPROWADZENIE.	4
1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY.	6
1. Położenie gminy.	6
2. Rzeźba terenu i krajobraz.	6
3. Zarys rozwoju historycznego.	7
4. Funkcje gminy w gospodarce Województwa Podkarpackiego.	7
2. STOSUNKI SPOŁECZNE.	9
A. Potencjał demograficzny i rynek pracy.	9
1. Potencjał demograficzny.	9
2. Ruch ludności.	10
3. Struktura wieku ludności.	13
4. Wykształcenie.	16
5. Aktywność zawodowa.	17
6. Rynek pracy.	17
7. Zatrudnienie.	17
B. Infrastruktura społeczna.	20
1. Poziom zamożności społeczeństwa – źródła utrzymania.	20
2. Edukacja i wychowanie.	20
3. Ochrona zdrowia.	21
4. Opieka społeczna.	23
5. Warunki mieszkaniowe.	24
6. Kultura.	25
7. Sport i rekreacja.	26
3. STOSUNKI EKOLOGICZNE.	27
A. Charakterystyka środowiska przyrodniczego.	27
1. Budowa geologiczna.	27
2. Surowce mineralne.	27
3. Wody powierzchniowe.	28
4. Wody podziemne.	28
5. Szata roślinna.	28
B. Charakterystyka warunków klimatycznych.	30
1. Uwagi ogólne.	30
2. Temperatura powietrza.	30
3. Wilgotność względna.	31
4. Opady.	31
5. Wiatry.	31
6. Warunki topoklimatyczne.	31
C. Stan ochrony środowiska.	33
1. Ochrona przyrody i krajobrazu.	33
2. Pomniki przyrody.	33
3. Rezerwat przyrody.	34
4. Użytki ekologiczne.	34
5. Parki podworskie.	34
6. Świat zwierzęcy.	34
7. Higiena atmosfery.	35
8. Odpady komunalne.	35

4. STOSUNKI GOSPODARCZE.	37
A. Diagnoza wsi i rolnictwa.	37
1. Warunki rozwoju produkcji rolnej.	37
2. Struktura agrarna.	38
3. Wyposażenie gospodarstw.	40
4. Produkcja rolnicza.	42
5. Ludność związana z rolnictwem.	44
6. Leśnictwo.	46
B. Działalność gospodarcza poza rolnictwem.	47
1. Podmioty gospodarcze.	47
2. Zainwestowanie terenu – bilans (2 tabele).	48
C. Budżet gminy.	50
5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.	52
1. Drogownictwo.	52
2. Gospodarka wodno – ściekowa.	57
3. Energetyka.	59
4. Telekomunikacja.	60
5. Gospodarka odpadami.	61
6. Gazownictwo.	61
6. ANALIZA WARUNKÓW ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY NIWISKA.	62
A. Prognoza rozwoju ludności do 2010 roku i jej implikacje.	62
B. Analiza mocnych i słabych stron gminy Niwiska.	65
1. Założenia ogólne.	65
2. Pozycja gminy w klasyfikacji rozwoju i poziomu gospodarczego.	67
3. Identyfikacja mocnych i słabych stron gminy.	70
7. KIERUNKI ROZWOJU STRATEGICZNEGO GMINY.	74
1. Misja gminy.	74
2. Cele i zadania strategiczne	76
Obszar I – Rolnictwo i produkcja rolna.	76
Obszar II – Środowisko naturalne i kulturowe.	77
Obszar III – Promocja gminy pod kątem inwestycji.	78
Obszar IV – Infrastruktura techniczna.	78
Obszar V – Turystyka i agroturystyka.	79
Obszar VI – Budownictwo mieszkaniowe.	79
Obszar VII – Infrastruktura społeczna.	79
3. Środki systemu wsparcia działań strategicznych.	80
a) Pozyskiwanie środków budżetowych.	80
b) Działalność promocyjna gminy.	81
c) Rozwój agroturystyki i funkcji turystycznych.	82
4. Wykaz przedsięwzięć przewidzianych w strategii województwa na lata 1999-2002 przez gminę Niwiska.	83
8. UWAGI KOŃCOWE DO STRATEGII.	84
9. SKŁAD ZESPOŁU PROJEKTOWEGO STRATEGII ROZWOJU GMINY NIWISKA.	86
10. SPIS ŹRÓDEŁ	87

1. WPROWADZENIE.

1. Ukształtowany po 1989 roku system gospodarki rynkowej i finansowej, wielopodmiotowość życia społeczno – gospodarczego, odmienne od wcześniejszych reguły obrotu i ochrony praw własności gruntu, zmieniające się zasady i regulacje prawne z zakresu gospodarki przestrzennej – wymuszają dostosowywanie opracowań z zakresu rozwoju i zagospodarowywania przestrzeni do wyzwań czasu: stawianych przez społeczeństwo władzy państwowej i samorządowej i odwrotnie – zapewnienie przez decydentów państwowo – samorządowych optymalnej polityki realizacyjnej celów zaspokajających aspiracje społeczeństwa.
2. Wybieralność władz samorządowych na okres 4-letni powoduje, że główna jej troska skupia się na realizacji zadań doraźnych nie zawsze spójnych a czasem sprzecznych z długo – okresowymi celami rozwoju i prawidłowościami (uwarunkowaniami) ich realizacji.
3. Zatem wymagane jest kontrolowane podporządkowanie działań doraźnych celom strategicznego długookresowego rozwoju. Planowanie strategiczne bądź to wyprzedza bądź jest równoległe do planowania przestrzennego.
4. Planowanie strategiczne jest procesem wyboru celów działania gminy, ustalenia polityki i programów lub zasad działania potrzebnych do realizacji zadań wynikających z celów. Inaczej mówiąc, strategia to zespół środków i działań zmierzających i zapewniających przechodzenie od stanu aktualnego do stanu pożądanego w wyznaczonym przedziale czasu. Ukierunkowanie celów na wizję przyszłości gminy ułatwione jest, jeżeli uwzględni misję gminy, czyli trafnie określi syntetyczny obraz stanu przyszłego i sposób jego osiągnięcia, uwzględniając realia i prawidłowości postępowania.
5. Trudno myśleć o rozwoju gminy, o poprawie bytu jej mieszkańców, jeżeli nie ma się jasno określonych celów i kierunków rozwojowych. Opracowanie strategii poprzedza wnikliwa analiza stanu gospodarki, posiadanych zasobów, rozpoznanych trendów rozwojowych itp. Określa to się diagnozą stanu poszczególnych dziedzin rozwoju społeczno – gospodarczego. Pozwala to na lepsze wykorzystanie posiadanego potencjału a poddanie kierunków rozwoju osądowi społecznemu na wyzwolenie oddolnych inicjatyw społecznych w gminie i większą pewność ich realizacji. Na podstawie przedstawionych w strategii propozycji Rada i Zarząd Gminy będą mogły wybrać i zaplanować konkretne cele, zadania i działania dla mobilizacji rozwoju gminy.
6. Obowiązek ustawowy nakłada na gminę opracowanie strategii zaliczając tę czynność do zadań własnych gminy. Opracowywanie długoletniej strategii nie może być jakimś aktem stabilnym, bo wymaga co najmniej okresowego dostosowywania do zmieniających się okoliczności i realiów. Chociaż opiera się na szeroko zakrojonych analizach stanu istniejącego, potencjału ludzkiego, środków naturalnych, bazy surowcowej i produkcyjnej, a także rozważaniach na temat wykorzystywania energii, zasobów rezerw, wyzwala inicjatyw indywidualnych ludzi, aktywności społeczeństwa i władz – nie jest instrumentem doskonałym i wymaga dostrajania do zmieniających się warunków – to jednak strategia spełnia wiele funkcji, a mianowicie:

- jest materiałem wyjściowym niezbędnym do sporządzenia obligatoryjnego dokumentu „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy” wynikającego z art. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym
 - stanowi zbiór informacji o stanie gminy i materiałach pomocnych do przygotowywania zamierzeń inwestycyjnych, koordynacji tych zamierzeń na i poza obszarem gminy, oraz współdziałania i oddziaływania na podmioty gospodarcze czy instytucje, aby te działały zgodnie z celami strategicznymi gminy
 - jest podstawą promocji gminy ukierunkowanej na mieszkańców gminy oraz adresatów spoza gminy
 - umożliwia skuteczniejszą argumentację włączenia gminy do realizacji programów branżowych i przestrzennych lokalnych i ponad gminnych, oraz ewentualnego korzystania ze środków wspierających, pomocowych itp.
7. Strategia rozwoju gminy Niwiska opracowywana równolegle do Studium gminy – może być w pewnych zakresach uzupełniona po zamknięciu fazy uwarunkowań, kierunków zagospodarowań i polityki realizacyjnej w studium gminy – w przypadku kiedy pojawią się znaczące dla strategii elementy rozwoju gminy wynikające z:
- konsultacji społecznych z samorządem gminy
 - strategii lub studium rozwoju zreformowanego administracyjnie województwa
 - małopolskiego programu rozwoju wsi i rolnictwa
 - programu rozwoju okolicznych stref gospodarczych.
8. Przy opracowywaniu studium wykorzystano materiały źródłowe z Urzędu Gminy w Niwiskach, przekroje gminne w opracowaniach Urzędu Statystycznego w Rzeszowie, opracowania własne oparte na różnych źródłach bibliograficznych i opracowaniach specjalistycznych np. inwentaryzacji przyrodniczej gminy, dalej miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, materiały jednostek i instytucji zgłoszone we wnioskach do studium gminy w tym wytyczne ze strategii rozwoju województwa rzeszowskiego 1998 – 2002, wreszcie informacje wynikające z dyskusji ze Społecznym Forum Konsultacyjnym odbyte w Urzędzie Gminy Niwiska w I kwartale 1999 r.

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY Z TŁEM HISTORYCZNYM.

1. Położenie gminy.

- Granice gminy Niwiska tworzą kształt trapezu wydłużonego w kierunku południkowym o zdeformowanych bokach o wymiarach ok. 13 x ok. 5 – 8 km i powierzchni 9 505 ha zamieszkałej przez ok. 5,6 tys. mieszkańców. Ośrodek gminny obsługujący 9 wsi położony ok. 10 km od siedziby powiatu Kolbuszowej i po ok. 20 km od sąsiednich miejscowości siedzib powiatowych Mielca i Ropczyc – Sędziszowa.
- Gmina położona jest w centralnej części województwa podkarpackiego i obejmuje wsie:
Przyłęk, Kosowy, Hucina, Siedlanka, Niwiska, Trześń, Zapole, Hucisko, Leszcze.

Gmina Niwiska graniczy

- od wschodu z miastem i gminą Kolbuszowa,
- od południa z miastem i gminą Sędziszów Małopolski i gminą Ostrów,
- od zachodu z gminami Przecław, Mielec,
- od północy z gminą Cmolas.

2. Rzeźba terenu i krajobraz.

- Cały obszar gminy jest położony na płaskowyżu Kolbuszowskim (wysoczyźnie Kolbuszowskiej) w dużym stopniu równinie – łagodnie pofałdowanej, porośniętej rozległymi kompleksami leśnymi zajmującymi ok. 46% powierzchni gminy.
- Kompleksy lasów znajdują się w północno i południowo – zachodniej części gminy (jodłowo – bukowe z domieszką dębu, sosny i świerku, a w części północnej przeważnie sosnowe). Mniejsze kompleksy leśne rozrzucone są po całej gminie urozmaicając rolniczy krajobraz. Krajobraz postrzega się głównie w postaci pasów wzniesień z rozległymi przedpolami, uformowanymi nieckowato na wysokości 183,0 – 253,0 m. n.p.m.
- Na obszarze gminy występują też wydmy tworząc ciągi na znacznych długościach. U podnóża wydmy spotyka się zagłębienia bezodpływowe ze stałymi lub okresowymi bagnami, a czasem oczkami wodnymi. Większej rzeki brak. Największą dolinę ma rzeka Świerczówka, szeroką, płaską, lokalnie podmokłą. Obok cieków w większych dolinach występują także doliny nieckowate o łagodniejszych zboczach erozyjnych, w których płyną ciekі stałe lub okresowe, przeważnie odpływające z obszaru gminy. Oprócz lasów i roślinności porastającej wydmy, powierzchnię gminy zajmują pola, pastwiska i łąki.
- Cała gmina od 1992 roku znajduje się w zasięgu Mielecko – Kolbuszowsko – Głogowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.
- Ogólnie można stwierdzić, że w obrębie gminy Niwiska występują mało zróżnicowane warunki morfologiczne, co sprawia łatwą dostępność do terenów na obszarze gminy pod względem jego zagospodarowywania, poza fragmentami podmokłych dolin.

3. Zarws rozwoju historyczno – kulturowego.

- Osadnictwo na tych terenach związane jest z rozwojem ośrodków miejskich w XIV i XV wieku (Mielca, Rzochowa, Przecławia i Ropczyc). Z uprawą zbóż uprawiane było bartnictwo, hodowla owiec i bydła. Przestrzenną formą zabudowy była łańcuchówka. Przez trzy następne wieki osadnictwo było uzupełniane w formie osad leśnych w których wypalano węgiel drzewny, rudę darniową potaż i maź (Kosowy, Hucisko, Zapole, Leszcze i Hucina). Osadą o najstarszej metryce jest Trześń. Lokacja Niwisk na surowym korzeniu datuje się od 1565 roku. Początki osadnictwa w Przyłęku sięgają XV wieku. Rozwój Niwisk związany jest z rodem Tarnowskich. Zofia Tarnowska była fundatorką kościoła przy którym istniał szpital dla ubogich i szkoła parafialna.
- Regres rozwoju gospodarczego wsi Niwiska w latach najazdu szwedzkiego 1655 – 1656 pogłębiały epidemie chorób zakaźnych. Ale już w pierwszej połowie XVII wieku istniała huta szkła w której włóścianie odrabiali pańszczyznę. Uprawiano żyto, jęczmień, owies, tatarkę, len i groch oraz hodowlę trzody.
- Właścicielami Niwisk jako części dóbr „państwa rzemieńskiego” od końca XVI wieku byli Mieleccy, Lubomirscy, Sanguszkowie, Lassocki, Stadnicki, Reyowie, a od 1795 Franciszek Hupka, a kolejno Antoni, Jan, Kazimierz (od 1875). Ostatnim był Jan Ernest Hupka doktor praw Uniwersytetu Jagiellońskiego, poseł na Galicyjski Sejm Koronny i marszałek Krajowy.
- Po zniszczeniach I wojny światowej i działalności tzw. republiki tarnobrzesckiej nastąpiła normalizacja stosunków gospodarczych i wieś Niwiska liczyła w 1930 roku –1377, powierzchnia wsi w 1939 roku – 2259 ha i 238 domostw. Szczególnie dramatycznym okresem rozwoju jest czas II wojny, gdy po wysiedleniu mieszkańców dworu w Niwiskach zakwaterował w nim oddział SS pilnujący poligon rakiet V1 i V2, a w sierpniu 1944 roku dwór został zajęty przez oddział NKWD Armii Czerwonej. Obecnie obiekty dworu spełniają funkcję kulturowo administracyjne.
- Ochronie środowiska naturalnego i konserwatorskiego podlegają zachowane zabytkowe założenia zieleni lub ich relikty w otoczeniu zespołów dworsko – folwarcznych: Niwiska, Kosowy, Przyłek, Trześń, obiekty rozproszone o dobrze zachowanych cechach tradycyjnej regionalnej formy kapliczki, pomniki, przyrody, dominanty w krajobrazie, a także naturalne formy przyrody i stanowiska archeologiczne.

4. Funkcje gminy w gospodarce Województwa Podkarpackiego.

W strukturze funkcjonalno – przestrzennej województwa podkarpackiego gmina Niwiska położona jest w strefie produkcji rolniczej, w obszarze wymagającym wzmocnienia gospodarki towarowej. Pod względem poziomu rozwoju gospodarczego, wg metody taksometrycznej Z. Hellwiga. Zaliczono gminę Niwiska do grupy gmin charakteryzujących się poziomem niskim.

W strukturze sieci osadniczej miejscowość Niwiska, siedziba władz gminnych jest ośrodkiem o znaczeniu lokalnym, pełniącym funkcje administracyjno – usługowe na rzecz mieszkańców gminy w zakresie usług podstawowych. Ośrodkiem ponad lokalnym dla gminy Niwiska jest miasto Kolbuszowa, będące również siedzibą powiatu kolbuszowskiego, świadczące dla gminy usługi wyższego rzędu (administracyjne, ekonomiczne, oświatowe, zdrowotne, wymiaru sprawiedliwości).

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego województwa zakłada dla gminy podstawową funkcję rolniczą (baza żywicielska i w mniejszym stopniu baza surowcowa) i jako uzupełniające: funkcję turystyczno – rekreacyjną związaną

z położeniem gminy w obszarze chronionego krajobrazu, oraz funkcję usługowo – produkcyjną w oparciu o lokalne surowce i zasoby naturalne m.in. drewno (lasy w gminie zajmują 45% powierzchni).

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Niwiska uwzględnia się następujące elementy zagospodarowania przestrzennego i działania o charakterze ponad lokalnym:

A/ w zakresie zagadnień ekologii

- Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 425 „Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów objęty szczególną ochroną przed zanieczyszczeniem, na obszarze którego znajduje się zachodnia część gminy,
- strefę ochronną od ujęcia wody w Szydłowcu, w której leży wieś Przyłęk,
- Mielecko – Kolbuszowsko – Głogowski Obszar Chronionego Krajobrazu, w obrębie którego położona jest cała gmina,
- obszar węzłowy o znaczeniu wojewódzkim projektowanej sieci ekologicznej ECONET PL, w skład którego wchodzi zachodnia część wsi Niwiska i wieś Leszcze,

B/ w zakresie komunikacji

- istniejące powiązania komunikacyjne:
 - droga wojewódzka nr 875 relacji Mielec – Kolbuszowa – Leżajsk
 - drogi powiatowe relacji:
 - 1) Ostrowy Tuszowskie – Przyłęk,
 - 2) Kosowy – Trzęsówka – Cmolasy,
 - 3) Kosowy – Siedlanka - Niwiska
 - 4) Niwiska – Kamionka – Sędziszów,
 - 5) Trzeźń – Domatków – Bukowiec,
 - 6) Tuszyna - Niwiska – Kolbuszowa,
 - 7) Ostrowy Turszowskie – Trzęsówka – Siedlanka,
 - 8) Mielec – Rzochów – Przyłęk,
 - 9) Blizna – Leszcze – Przedbórz,
 - 10) Niwiska – Huta Przedborska,
 - 11) Nowa Wieś – Zapole – Hucisko,
- na terenie gminy nie przewiduje się inwestycji drogowych o znaczeniu ponad lokalnym, zakłada się weryfikację dróg wojewódzkich z możliwością przeklasyfikowania niektórych z nich do rangi dróg gminnych,

C/ w zakresie gospodarki wodno – ściekowej i usuwania śmieci

- nie występują i nie przewiduje się lokalizacji na terenie gminy urządzeń o znaczeniu ponad lokalnych,
- przewiduje się objęcie systemem zbiorowego oczyszczania ścieków wszystkich miejscowości poprzez gminną oczyszczalnię ścieków,

D/ w zakresie elektroenergetyki i telekomunikacji

- przebieg istniejącej linii 400 kV z elektrowni Połaniec do stacji Widełka, która stanowi część systemu zasilania województwa,
- nie przewiduje się lokalizacji nowych urządzeń i sieci o znaczeniu ponad lokalnym

E/ w zakresie gazownictwa

- istniejący gazociąg wysokoprężny Ø 200 CN – 6,4 MPa ze stacją redukcyjno – pomiarową I stopnia w miejscowości Niwiska.

2. STOSUNKI SPOŁECZNE.

A. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY I RYNEK PRACY.

1. Potencjał demograficzny.

- Liczba i rozmieszczenie ludności.

Gmina Niwiska jest gminą o najniższej liczbie mieszkańców w dawnym województwie rzeszowskim.

Ludność gminy na koniec 1997 roku liczyła 5 584 osoby stanowiąc niecałe 0,7 % ludności dawnego województwa rzeszowskiego.

- Zaludnienie poszczególnych wsi gminy w 1997 roku wynosiło:

Niwiska	1 428 osób	Kosowy	779 osób	Siedlanka	659 osób
Hucina	418 osób	Leszcze	279 osób	Trześć	610 osób
Hucisko	441 osób	Przyłęk	631 osób	Zapole	339 osób

Gęstość zaludnienia gminy 58,8 osób na 1 km² (obok gminy Kuryłówka i Stary Dzikowiec) należy do najniższych w dawnym województwie w którym średni wskaźnik zaludnienia dla gmin wiejskich wynosi 105,2 osób na 1 km².

Struktura ludności gminy charakteryzuje się równowagą między liczbą kobiet (2791 osób) i liczbą mężczyzn (2793 osoby) a współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) wynosi 99,9 i jest niższy od średniej dla gmin wiejskich dawnego województwa (101,8).

Mimo tej równowagi dotyczącej ogólnej liczby ludności gminy, występuje zróżnicowanie między liczbą kobiet i mężczyzn w poszczególnych grupach wiekowych. W grupie ludności w wieku poprodukcyjnym występuje znaczna przewaga kobiet, w młodszych grupach wiekowych przeważają mężczyźni.

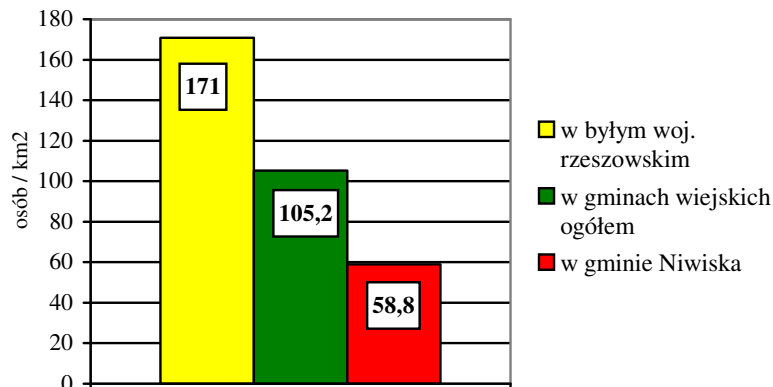
Tab. 1.

Ludność na tle województwa w 1997 r.

Wyszczególnienie	L u d n o ś ć						Kobiety na 100 mężczyzn
	Ogółem	Mężczyźni		Kobiety		na 1 km ²	
		Liczba	%	Liczba	%		
b. Województwo	751893	367214	48,8	384679	51,2	171,0	104,8
Wieś razem	436127	216115	49,6	220012	50,4	105,2	101,8
Gmina NIWISKA	5585	2793	50,0	2791	50,0	58,8	99,9

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin za 1997 r.”
- Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

ZALUDNIENIE
na 1 km² - w roku 1997

2. Ruch ludności.

Przyrost ludności gminy jest niższy niż średnio w b. województwie. W latach 1990-1997 liczba ludności zwiększyła się o 148 osób czyli o 2,7% podczas gdy w b. województwie ogółem o 3,9% a w gminach wiejskich b. województwa średnio o 3,0%.

Tab. 2.

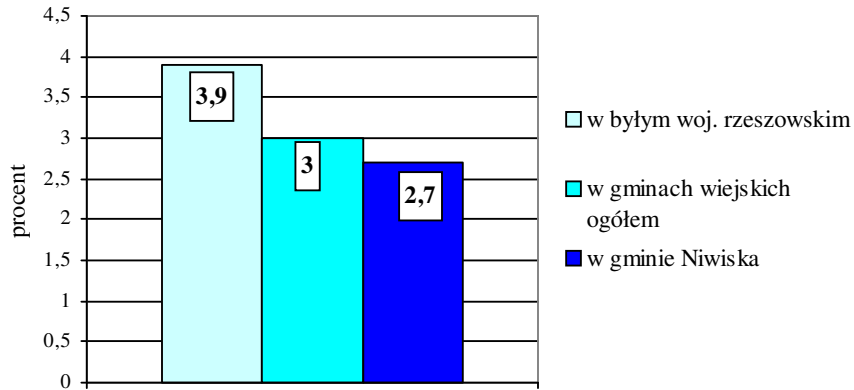
Przyrost ludności gminy w latach 1990 – 1997 na tle b. województwa.

Wyszczególnienie	1990	1997	Przyrost w latach 1990-1997	
	Ludność ogółem	Ludność ogółem	Liczba Osób	W % 1990 rok =100,0
b.Województwo razem	723 697	751 893	28 196	103,9
Gminy wiejskie Razem	423 553	436 127	12 574	103,0
GMINA NIWISKA	5 436	5 584	148	102,7

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Rzeszowie – Wyliczenia własne.

Pomimo utrzymującego się wyższego niż średnio w województwie przyrostu naturalnego, niższy niż średnio w województwie przyrost ludności gminy powodowały migracje ludności poza obszar gminy, których ujemne saldo utrzymywało się do 1995 roku. Ostatnio zarysowują się tendencje znacznie mniejszego odpływu ludności z gminy.

PRZYROST LUDNOŚCI
w latach 1990 - 1997

Tab. 3.

Ruch naturalny ludności gminy na tle województwa w 1997 roku; wskaźniki w ‰.

Wyszczególnienie	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
	Na 1000 ludności (w‰)			
b.Województwo	5,3	12,0	8,7	3,3
Wieś razem	5,5	13,6	10,1	3,5
GMINA NIWISKA	5,0	14,7	10,9	3,8

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin za 1997 r.
Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

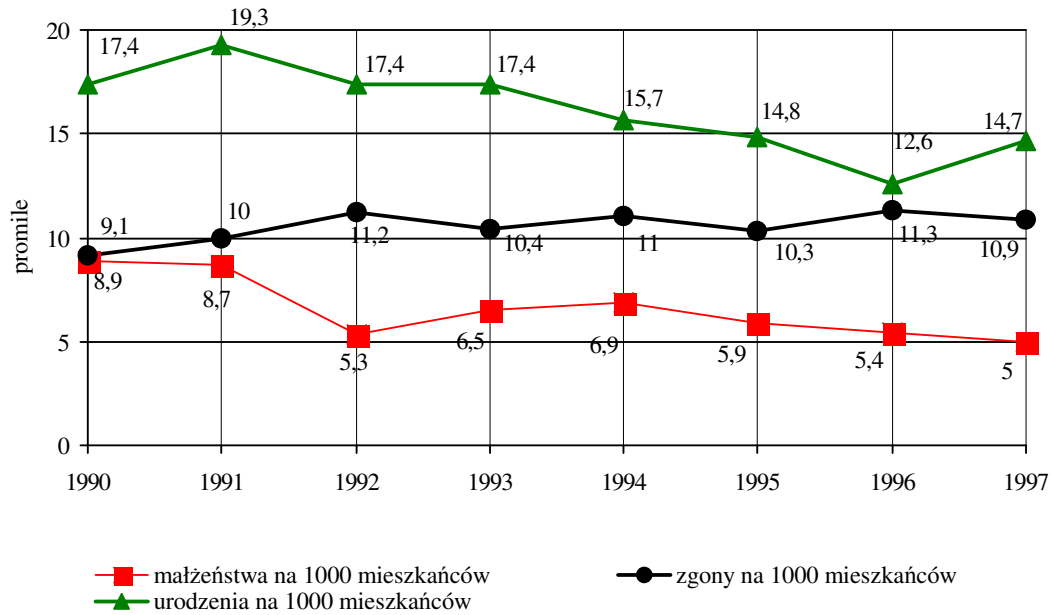
Tab. 4.

Ruch naturalny ludności gminy w latach 1990-1997.

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Małżeństwa: liczba	49	48	29	36	38	33	30	28
Na 1000 mieszkańców (w ‰)	8,9	8,7	5,3	6,5	6,9	5,9	5,4	5,0
Urodzenia: liczba	96	106	96	96	87	82	70	82
Na 1000 mieszkańców (w ‰)	17,4	19,3	17,4	17,4	15,7	14,8	12,6	14,7
Zgony: liczba	50	55	62	60	61	57	63	61
Na 1000 mieszkańców (w ‰)	9,1	10,0	11,2	10,9	11,0	10,3	11,3	10,9
Przyrost naturalny: liczba	46	51	34	36	26	25	7	21
Na 1000 mieszkańców (w ‰)	8,3	9,3	6,2	6,5	4,7	4,5	1,3	3,8

Źródło: Dane statystyczne – Urząd Statystyczny w Rzeszowie

RUCH NATURALNY LUDNOŚĆ
w latach 1990 - 1997

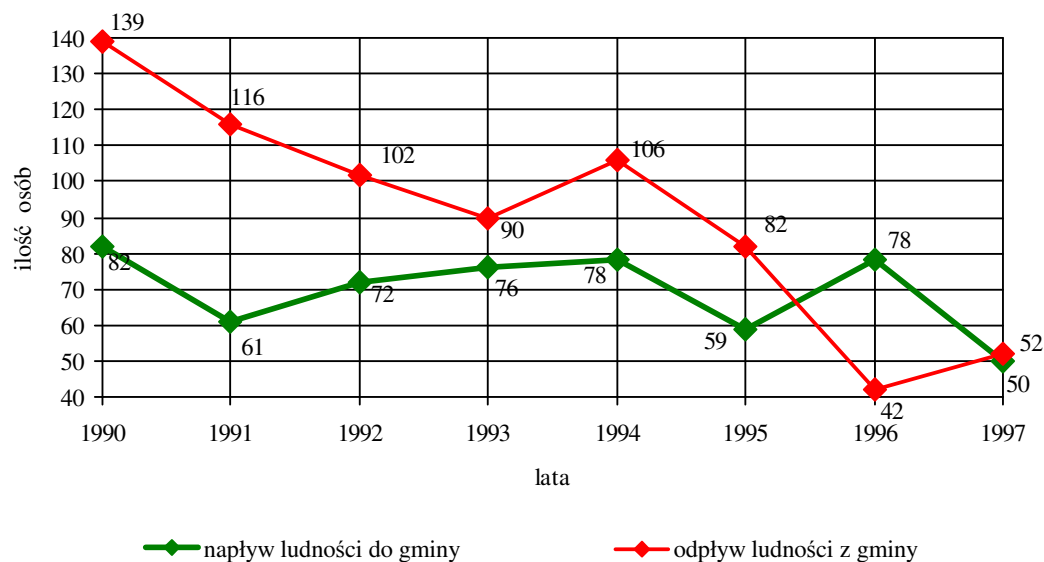

Tab. 5.
Migracje ludności w latach 1990 – 1997.

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
GMINA NIWSKA								
Napływ	82	61	72	76	78	59	78	50
Odływ	139	116	102	90	106	82	42	52
Saldo migracji	-57	-55	-30	-14	-28	-23	36	-2

Źródło: Dane statystyczne – Urząd Statystyczny w Rzeszowie

MIGRACJE LUDNOŚĆ
w latach 1990 - 1997

3. Struktura wieku ludności.

Struktura wieku ludności gminy charakteryzuje się wyższym niż średnio w b. województwie i jego gminach wiejskich, udziałem osób w wieku produkcyjnym, a zwłaszcza poprodukcyjnym.

Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają 82,6 osoby w wieku nieprodukcyjnym.

Tab. 6.

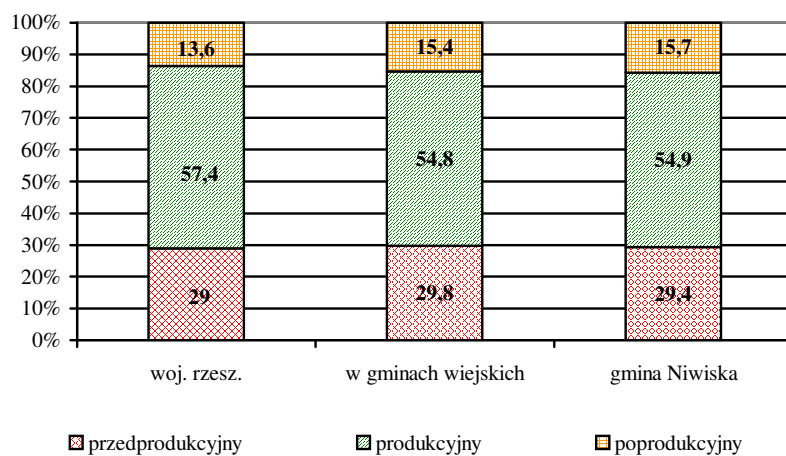
Struktura wieku ludności w 1997 roku na tle b. Województwa rzeszowskiego.

Wyszczególnienie	Ogółem	Ludność w wieku						Nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
		Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym		
		Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	
b. Województwo	751893	217565	29,0	431794	57,4	102534	13,6	74,1
Wieś – razem	436127	129980	29,8	238850	54,8	67297	15,4	82,6
GMINA NIWISKA	584	1642	29,4	3066	54,9	876	15,7	82,1

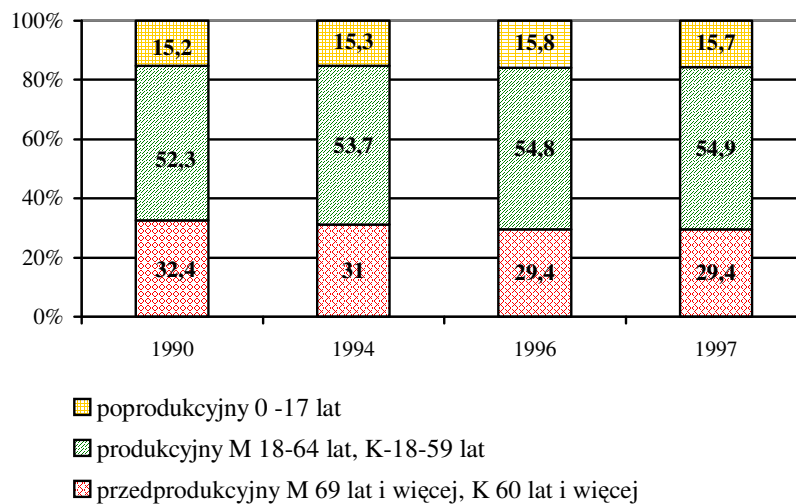
Źródło: Dane statystyczne – Urząd Wojewódzki w Rzeszowie.

W strukturze wieku ludności w ciągu ostatnich kilku lat zaznacza się wyraźna tendencja spadku liczby osób w najniższych grupach wiekowych, co związane jest z systematycznym od 1990 roku spadkiem urodzeń. Wzrasta natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym co ilustruje Tab. 7.

STRUKTURA WIEKU
na tle byłego woj. rzeszowskiego
w 1997 roku

ZMIANY W STRUKTURZE WIEKU
w latach 1990 - 1997
w gminie Niwiska

Tab. 7.

Zmiany w strukturze wieku ludności w latach 1990 – 1997.

Wyszczególnienie	1990		1994		1996		1997	
	Ludność							
	Liczba	%	liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Ludność ogółem	5436	100,0	5501	100,0	5558	100,0	5584	100,0
z tego w wieku: przedprodukcyjnym 0 – 17 lat	1763	32,4	1705	31,0	1635	29,4	1642	29,4
Produkcyjnym Mężczyźni 18-64 lat Kobiety 18-59 lat	2845	52,3	2954	53,7	3052	54,8	3066	54,9
Poprodukcyjnym Mężczyźni 65 lat i Więcej Kobiety 60 lat i Więcej	825	15,2	842	15,3	871	15,8	876	15,7

Źródło: Dane statystyczne – Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Nieco odmiennie przedstawia się struktura wieku ludności związanej z rolnictwem, stanowiącej znaczną część ludności gminy.

Powszechny Spis Rolny przeprowadzony w czerwcu 1996 roku wykazał, że na terenie gminy zamieszkiwały 4733 osoby związane z rolnictwem tzn. mieszkające we wspólnym gospodarstwie domowym z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego, z użytkownikiem działki rolnej lub właścicielem zwierząt gospodarskich.

Ludność ta stanowiła 85% ludności gminy.

Struktura wieku ludności rolniczej wykazuje cechy niekorzystne.

Mniejszy jest odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym a wyższy w wieku poprodukcyjnym. Obciążenie ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym wynosi 81,5 osób na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Tab. 8.

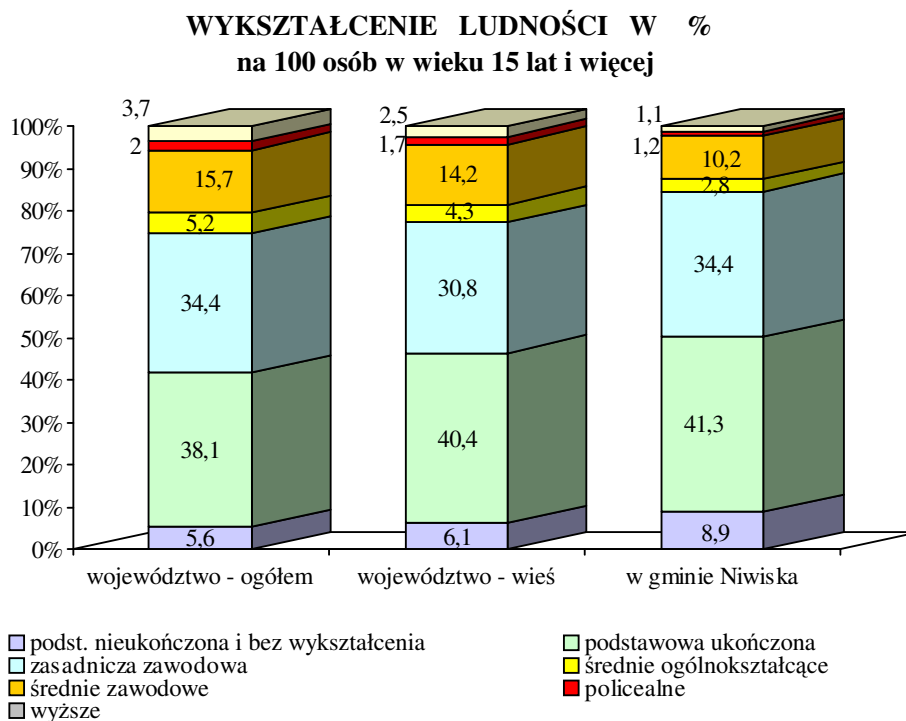
Struktura ludności związanej z rolnictwem wg wieku.

Ludność	Ogółem	W wieku			
		Przedprodukcyjnym	Produkcyjnym	Poprodukcyjnym	Nieprodukcyjnych na 100 osób w wieku produkcyjnym
Liczba	4733	1311	2607	815	81,5
W %	100,0	27,7	55,1	17,2	X

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 rok – Urząd Statystyczny w Rzeszowie

4. Wykształcenie.

Poziom wykształcenia ludności gminy odbiega znacznie od średniej wojewódzkiej, a także jest niższy niż średnio w gminach wiejskich województwa. Przeważa ludność z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym obejmująca ponad 75% ludności gminy w wieku 15 lat i więcej osób z wykształceniem wyższym jest prawie trzykrotnie mniej niż średnio w województwie, ze średnim blisko dwukrotnie.

Tab. 9.

Ludność w wieku 15 lat i więcej wg poziomu wykształcenia*

Wyszczególnienie	Ogółem	Wyższe	Policeal.	Średnie Zawodowe	Średnie ogólnokształ.	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia
w% ogółem								
b.Województwo	100,0	3,7	2,0	15,7	5,2	29,7	38,1	5,6
Wieś – razem	100,0	2,5	1,7	14,2	4,3	30,8	40,4	6,1
GMINA NIWISKA	100,0	1,1	1,2	10,2	2,8	34,4	41,3	8,9

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 rok – Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

*/ Dotyczy ludności związanej z rolnictwem

5. Aktywność zawodowa.

Aktywność zawodowa ludności gminy nie odbiega od średnich w województwie charakteryzujących tereny wiejskie.

Wśród ludności gminy, według ostatniego NSP 1988 r. grupa osób zawodowo czynnych stanowiła 59,1%.

Większa aktywność cechowała mężczyzn (62,6%), niż kobiety (55,6%).

W wieku produkcyjnym aktywnych zawodowo było 93,7% osób, w wieku poprodukcyjnym 63,6%.

Wg Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 roku aktywność zawodowa ludności rolniczej wynosiła 89,2% i także zbliżona była do średniej w b. województwie.

6. Rynek pracy.

Zasoby pracy.

Zasoby pracy w gminie ocenia się na około 3 200 osób. Określają je; ludność w wieku produkcyjnym i jej aktywność zawodowa oraz aktywność zawodowa ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.

Zasoby te wykazują tendencję wzrostową związaną ze zmianami struktury demograficznej polegającej na wchodzeniu młodszych roczników w wiek produkcyjny zwiększając jego liczebności.

7. Zatrudnienie.

W gminie Niwiska w 1997 r. w gospodarce narodowej pracowało wg danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie 330 osób, z tego w sektorze publicznym 240 osób.

Od 1992 r. liczba pracujących zmniejszyła się o 53 osoby, ale najniższe wartości wystąpiły w 1996 r.

Zmiany w liczbie i strukturze zatrudnienia obrazuje Tab. 10.

Tab.10.

Pracujący* w latach 1992 – 1997.

Rok	ogółem	w tym kobiety	z liczby ogółem				
			Przemysł	Handel i naprawy	Administr. Publiczna	Edukacja	Ochrona zdrowia i opieka socjalna
1992	383	156	128	46	-	-	-
1993	355	153	120	27	30	98	28
1994	354	158	91	22	58	104	27
1995	317	156	60	30	Bd	102	22
1996	303	170	58	23	-	102	21
1997	330	170	-	-	-	-	-

* dane nie uwzględniają pracujących w jednostkach zatrudniających 5 lub mniej osób oraz rolników indywidualnych

* nie wyszczególniono w materiałach statystycznych w Rzeszowie

Źródło; Dane statystyczne – Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Szacuje się, że w podmiotach gospodarczych działających na terenie gminy, zatrudniających do 5 osób (z tych powodów nie uwzględnianych w statystyce) pracuje około 200 osób.

W rolnictwie, wg Powszechnego Spisu Rolnego 1996, liczba osób pracujących (w wieku powyżej 15 lat) wyłącznie lub głównie; na swojej działce rolnej wynosiła 119 osób, a w indywidualnych gospodarstwach rolnych 2 167 osób. Równocześnie wiele z tych osób pracuje dorywczo w innych działach gospodarki.

Bezrobocie.

Zasoby pracy w gminie nie są wystarczająco wykorzystane o czym świadczą zarówno zarejestrowani bezrobotni jak też bezrobocie utajone wśród nadmiaru pracujących w rolnictwie.

Po okresie narastającego a następnie ustabilizowanego bezrobocia od 1997 roku bezrobocie na terenie gminy wykazuje tendencje spadkowe, przy utrzymującej się skali bezrobocia kobiet.

Zakres i zmiany bezrobocia obrazuje tab. 11.

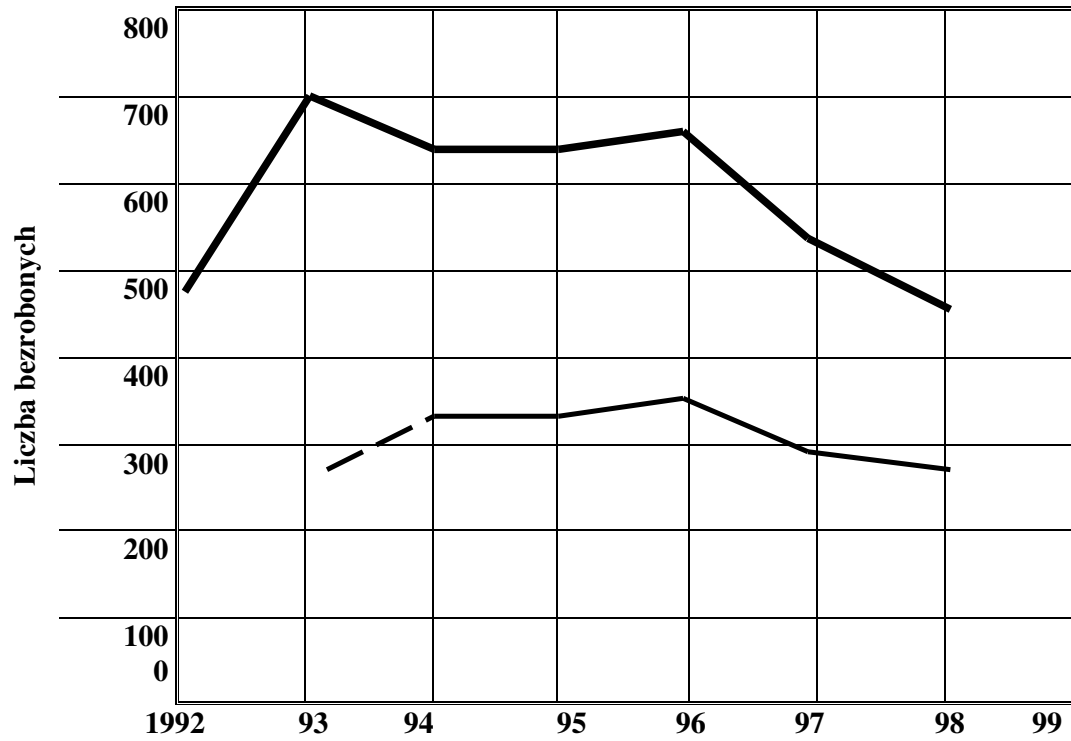
Tab. 11.

Liczba bezrobotnych w latach 1992 – 1998.

Rok	Zarejestrowani bezrobotni	
	Ogółem	W tym kobiety
1992	498	b.d.
1993	708	b.d.
1994	646	331
1995	654	323
1996	663	342
1997	535	284
1998	467	263

Źródło: Rejonowy Urząd Pracy w Kolbuszowej.

STAN BEZROBOCIA – ILUSTRACJA DO TAB. 11.

————— **Bezrobotni ogółem**

————— **w tym kobiet**

B. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.

Problematyka infrastruktury społecznej obejmuje poziom zamożności społeczeństwa, edukację, wychowanie. Ochronę zdrowia, mieszkalnictwo, kulturę, sport i rekreację.

1. Poziom zamożności społeczeństwa – źródła utrzymania.

Warunki życia ludności zależą w dużym stopniu od poziomu jej dochodów. Na wysokość ogólnych dochodów mają wpływ dochody z pracy zarobkowej, świadczeń emerytalnych i rentowych, ze sprzedaży produktów rolnych jak też otrzymywanych zasiłków i zapomóg.

Dochody ludności są więc ściśle związane z jej strukturą społeczno – zawodową.

Powszechny Spis Rolny 1996 r., który objął 85% ludności gminy wykazał, że:

- 20,3% gospodarstw domowych utrzymywało się z pracy w swoim gospodarstwie rolnym,
- 34,7% gospodarstw domowych utrzymywało się z pracy poza swoim gospodarstwem rolnym (w tym z pracy na własny rachunek 3%),
- 45,0% gospodarstw domowych utrzymywało się ze źródeł nie zarobkowych (w tym 27% z emerytury).

W poszczególnych grupach gospodarstw domowych występują następujące tendencje: rosną w dużym stopniu dochody rozporządzalne na jedną osobę w gospodarstwach utrzymujących się z pracy na własny rachunek poza rolnictwem, natomiast spadają realne dochody chociaż w różnym stopniu, w pozostałych grupach gospodarstw w tym przede wszystkim utrzymujących się z rolnictwa i ze źródeł nie zarobkowych.

Pogłębiają się różnice między poziomem dochodów uzyskiwanych przez gospodarstwa domowe znajdujące się relatywnie w najlepszej i najgorszej sytuacji dochodowej.

W strukturze wydatków pogłębia się zróżnicowanie z uwzględnieniem grup gospodarstw o najniższych i najwyższych dochodach. Przeciętne w gospodarstwach domowych rosną wydatki na zaspokojenie potrzeb podstawowych związanych z opłatami mieszkaniowymi.

Dotyczy to szczególnie rolników, pracowników najemnych, emerytów i rencistów.

2. Edukacja i wychowanie.

W gminie Niwiska w roku szkolnym 1998/1999 funkcjonuje 9 Szkół Podstawowych w systemie organizacyjnym I – VIII oraz w miejscowości Leszcze oddział filialny Szkoły Podstawowej w Hucisku działający w systemie I – IV. Szkoły te zatrudniają 83 nauczycieli i kształcą 759 uczniów i dysponują 53 pomieszczeniami do nauki.

Wychowanie przedszkolne na terenie gminy ogranicza się jedynie do dzieci w wieku 6 lat, które objęte są programem nauczania tzw. „O”. Tego typu oddziały przedszkolne funkcjonują we wszystkich szkołach na terenie gminy.

Sytuację w zakresie szkolnictwa podstawowego i wychowania przedszkolnego obrazuje poniższa tabela.

Tab. 12.

Szkoły podstawowe w roku szkolnym 1998/1999.

Miejscowość	Stopień organizacyjny	Ilość izb lekcyjnych	Ilość uczniów	Ilość nauczycieli	Ilość oddziałów	Oddziały przedszkola	
						Liczba dzieci	Liczba oddziałów
Niwiska	I-VIII	7	165	14	8	18	1
Hucina	I-VIII	5	73	11	5	12	1
Hucisko	I-VIII	7	122	12	8	12	1
Kosowy	I-VIII	6	69	8	5	10	1
Leszcze	I-IV	4	20	3	2	5	1(łącznie)
Przyłęk	I-VIII	6	106	12	8	19	1
Siedlanka	I-VIII	8 ?	121	12	8	14	1
Trześń	I-VIII	8	83	11	5	10	1
Razem	X	53	759	83	49	100	8

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Niwiskach.

Stan bazy szkolnej jest zróżnicowany. Szkoły we wsiach Kosowy i Siedlanka wymagają generalnego remontu, rozbudowy i modernizacji. Na terenie gminy nie ma żadnych szkół ponad podstawowych. Młodzież gminy korzysta ze szkół ponad podstawowych przeważnie w Kolbuszowej i Mielcu.

Istniejąca struktura organizacyjna szkolnictwa na terenie gminy ulega zmianie, stosownie do wymogów reformy oraz do sytuacji demograficznej poszczególnych jednostek osadniczych gminy.

Nowa sieć szkół przedstawia się następująco:

- we wsi Niwiska funkcjonować będzie gimnazjum i szkoła podstawowa w systemie organizacyjnym od I do VI
- szkoły podstawowe w systemie organizacyjnym od I do VI będą we wsiach: Hucina, Siedlanka, Przyłęk, Trześń, Hucisko i Kosowy
- we wsi Leszcze szkoła podstawowa będzie miała system organizacyjny od I do III
- we wsi Zapole nie będzie szkoły.

3. Ochrona zdrowia.

Służba zdrowia działająca na terenie gminy zabezpiecza potrzeby mieszkańców jedynie w zakresie podstawowej opieki medycznej.

Na terenie gminy działają dwa ośrodki zdrowia zlokalizowane w Niwiskach i Siedlance.

W 1998 roku w ośrodkach tych zatrudnionych było

- 3 lekarzy
 - 2 stomatologów
 - 9 pielęgniarek
- i był to stan lepszy niż w 1997 roku.

Tab. 13.

Pracownicy medyczni służby zdrowia na 10 tys. mieszkańców w 1997 roku.

Wyszczególnienie	Lekarze	Dentyści	Pielęgniarki
b. Województwo	21,1	6,0	54,9
Wieś razem	3,3	2,5	127,0
GMINA NIWISKA	3,6	1,8	14,3

Źródło: Podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin w 1997 r.
Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Ilość pracowników medycznych na tle b. Województwa i w porównaniu do ogółu gmin wiejskich jest na zadawalającym poziomie z wyjątkiem obsługi stomatologicznej.

Ze specjalistycznej służby zdrowia mieszkańcy korzystają poza granicami gminy w przychodniach specjalistycznych w Kolbuszowej i Rzeszowie.

Najbliższy punkt pogotowia ratunkowego znajduje się w Kolbuszowej.

Pacjenci z terenu gminy hospitalizowani są w b. Szpitalu Rejonowym w Kolbuszowej oraz Szpitalach Wojewódzkich nr 1 i 2 w Rzeszowie.

Na terenie gminy znajduje się 1 apteka.

Opieka medyczna nie ogranicza się wyłącznie do publicznych obiektów lecznictwa, ale sprawowana jest także przez prywatne gabinety lekarskie i stomatologiczne.

Stan bazy nie jest zadawalający. Budynek Gminnego Ośrodka Zdrowia w Niwiskach wymaga remontu i modernizacji. Ośrodek Zdrowia w Siedlance jest za mały na prowadzenie na odpowiednim poziomie usług medycznych.

Od 1.I.1999 roku w wyniku reformy służby zdrowia na terenie gminy funkcjonują ośrodki zdrowia w Niwiskach i Siedlance.

Ośrodek zdrowia w Niwiskach obejmuje swym zasięgiem działania wsie: Niwiska, Trześń, Zapole, Hucisko, Leszcze i część wsi Hucina. Zatrudnia 5 lekarzy w tym:

- lekarza ogólnego 4 x w tygodniu
- lekarza pediatrę 2 x w tygodniu
- lekarza ginekologa 1 x w tygodniu
- lekarza chirurga 1 x w tygodniu
- lekarza stomatologa, który ordynuje codziennie
- oraz 4 pielęgniarki;
 - 1 środowiskową
 - 1 położną
 - 1 higienistkę
 - 1 pomoc dentystyczną.

Ośrodek zdrowia w Siedlance zatrudnia lekarzy:

- 1 lekarza ogólnego
- 1 lekarza stomatologa, który przyjmuje codziennie oraz pielęgniarki;
- 2 środowiskowe
- 1 zabiegową
- 1 higienistkę szkolną
- 1 pomoc dentystyczną w wymiarze ½ etatu.

Ośrodek obejmuje wsie: Siedlanka, Kosowy, Przyłęk i pozostałą część wsi Hucina.

4. Opieka społeczna.

Opieka społeczna stanowi ważną część systemu zabezpieczenia społecznego i spełnia wielorakie zadanie wspierające i profilaktyczne wobec osób i rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych.

Świadczenia pomocy społecznej dla mieszkańców gminy udzielane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który realizuje zadania zlecone i zadania własne gminy.

Zakres tej pomocy oraz rodzaje świadczeń w latach 1995 i 1997 ilustrują dane zawarte w Tab. 14 i 15.

Tab. 14.

Udzielone świadczenia pomocy społecznej w latach 1995 – 1997.

Wyszczególnienie a) 1995 b) 1997	Liczba osób którym Przyznano świadczenia	Liczba osób w rodzi- nach/gospodarstwach domowych objętych świadczeniem
Świadczenia przyznane w ramach własnych i zleconych (bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródła finansowania A B	578 424	2312 1173
Zasiłki stałe A B	28 6	100 23
Zasiłki okresowe A B	251 247	1352 1076

Źródło: Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej. UG w Niwiskach (MP i PS-03).

Tab. 15.

Powody przyznawania pomocy społecznej – wybrane elementy.

Wyszczególnienie a) 1995 b) 1997	Liczba rodzin/ gospodarstw domowych	Liczba osób w rodzinach/gospodarstwach domowych
Ubóstwo A B	b.d. 221	b.d. 1107
Potrzeba ochrony Macierzyństwa A B	138 82	624 312
Bezrobocie A B	175 153	820 459
Niesprawność A B	36 55	106 194
Rodziny wielodzietne A B	118 62	915 467
Alkoholizm A B	27 24	103 102

Źródło: Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej. UG w Niwiskach (MP i PS-03).

5. Warunki mieszkaniowe.

O jakości i poziomie życia ludności w dużym stopniu decydują warunki mieszkaniowe.

Na terenie gminy są gorsze od standardu wojewódzkiego, ale nie odbiegają od średniego w gminach wiejskich województwa.

Zasoby mieszkaniowe gminy w 1997 r., to 1354 mieszkania o 4560 izbach, głównie w budownictwie indywidualnym.

Przyrost zasobów mieszkaniowych nie jest duży w latach 1990 – 1997 oddano do użytku 85 mieszkań. (średnio 10.6 mieszkań rocznie).

Warunki mieszkaniowe ludności gminy Niwiska w porównaniu ze średnimi w b. Województwie oraz przyrost mieszkań i ich powierzchnię obrazują poniższe tabele.

Tab. 16.

Zasoby mieszkaniowe zamieszkane w 1997 r.

Wyszczególnienie	Przeciętna liczba osób		Przeciętna powierzchnia użytkowa w m ²	
	na 1 mieszkanie	na 1 izbę	1 mieszkania	na 1 osobę
b.województwo rzeszowskie	3,71	1,06	66,0	17,8
Wieś razem	4,08	1,17	72,5	17,8
GMINA NIWISKA	4,12	1,22	72,8	17,6

Źródło: „podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin za 1997 rok”. Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Tab. 17.

Mieszkania oddane do użytku w latach 1990 – 1997.

Rok	Mieszkania		Izby		Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w budynkach indywidualnych w m ²		
	Ogółem	W tym w budownictwie indywidualnym	Ogółem	W tym w budynkach indywidualnych	W gminie Niwis-ka	Gminach wiejskich	Województwie ogółem
1990	21	21	102	102	91,7	96,4	100,8
1991	9	9	41	41	101,7	103,8	106,9
1992	13	13	68	68	99,9	108,8	113,6
1993	7	7	34	34	108,3	110,9	120,4
1994	11	11	54	54	100,3	111,6	120,8
1995	14	13	69	64	101,5	114,8	117,7
1996	7	7	37	37	99,0	114,9	117,7
1997	3	3	16	16	112,7	124,0	119,1

Źródło: Dane statystyczne – Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Wyposażenie mieszkań w urządzenia techniczne i sanitarne przedstawia się następująco:

- sieć wodociągowa z 2 ujęć posiadają wszystkie miejscowości gminy, a woda nie wymaga uzdatniania. Z wodociągów korzysta około 95% ludności gmin,
- sieć gazową posiadają wszystkie miejscowości za wyjątkiem 2 przysiółków wsi Kosowy tj. Ługnica i Góra Kosowska,
- do sieci gazowej podłączone są 1024 gospodarstwa. Wynika z tego, że z gazu korzysta około 4000 mieszkańców, czyli około 72% ogółu mieszkańców gmin,
- żadna ze wsi nie jest podłączona do sieci kanalizacji sanitarnej,
- około 80% gospodarstw domowych posiada wewnętrzne instalacje wodociągowo – kanalizacyjne,
- ścieki sanitarne odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych i wywożone do oczyszczalni (ok. 2% gospodarstw, do osadników gnilnych ok. 66 gospodarstw).

6. Kultura.

Działalność kulturalną na terenie gminy prowadzą:

Ośrodek Kultury w Niwiskach, który swym zasięgiem obejmuje wszystkie miejscowości położone na terenie gminy, Gminna Biblioteka w Niwiskach, Domy Strażaka w Niwiskach, Przyłęku, Kosowach, Siedlance, pozostałe obiekty OSP w Hucisku, Hucinie i Trześni, Koło Gospodyń Wiejskich oraz funkcjonujące na terenie gminy Szkoły Podstawowe.

Do podstawowych zadań Ośrodka Kultury należą:

- edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę,
- gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona i udostępnianie dóbr kultury,
- tworzenie warunków dla rozwoju folkloru a także rękodzieła ludowego i artystycznego,
- rozpoznanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb i zainteresowań kulturalnych mieszkańców gminy.

Ośrodek Kultury prowadzi naukę gry na instrumentach muzycznych, kółko plastyczne, zajęcia z komputerem, kurs prawa jazdy, oraz organizuje wystawy plastyczne, konkursy, turnieje sportowe, występy teatryku lalkowego „KLEKSIK” działającego przy Szkole Podstawowej w Przyłęku, zabawy i dyskoteki, imprezy okolicznościowe artystyczne i inne.

Biblioteka Gminna w Niwiskach, która posiada filię w Siedlance również działa na wysokim poziomie. Księgozbiór jest uzupełniany i selekcjonowany. Oprócz wypożyczenia książek i prowadzenia czytelnicy.

Biblioteka organizuje: imprezy czytelnicze, konkursy, wystawy tematyczne i stałe zajęcia z dziećmi.

Prowadzą wzajemną współpracę – Ośrodek Kultury i Biblioteka Gminna, w zakresie upowszechniania kultury i organizowania imprez ściśle współpracują także ze Szkołami Podstawowymi, OSP, Kołem Gospodyń Wiejskich oraz organizacjami społecznymi.

7. Sport i rekreacja.

Warunki do uprawiania sportu i rekreacji na terenie gminy są zróżnicowane. Najlepsze istnieją w Niwiskach i Trześni. Przy Szkole Podstawowej w Niwiskach funkcjonuje hala sportowa w której odbywają się rozgrywki sportowe i zawody sportowo– rekreacyjne.

We wsi Trześń zlokalizowany jest stadion sportowy z dwoma płytami boiska i szatnią dla zawodników. Odbywają się tam rozgrywki piłki nożnej, imprezy sportowo – rekreacyjne i pożarnicze organizowane przez Urząd Gminy i organizacje społeczne. Oprócz tego przy Szkołach Podstawowych we wsiach Hucisko, Przyłek, Siedlanka istnieją boiska sportowe. Pozostałe wsie nie posiadają obiektów sportowych.

2. STOSUNKI EKOLOGICZNE.

A. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

1. Budowa geologiczna.

Gmina leży na jednostce tektonicznej zwanej Zapadliskiem Przedkarpackim, które jest wypełnione utworami trzeciorzędowymi pochodzenia morskiego. Są to przeważnie pyły ilaste i iłolupki na głębokościach 2,5 do 28 m. p.p.t.

Utwory trzeciorzędowe o grubości 600,0 – 1000,0 m. przykryte są utworami czwartorzędowymi o dużej zmienności litologicznej i genetycznej występujące głównie w postaci piasków o różnych granulacjach: pylastych, drobnych, średnich i grubych, pospółki i żwirów zaglinionych.

Wśród osadów są rejonu lub wkładki gruntów spoistych w postaci pyłów, glin piaszczystych i pylastych, lokalnie zwięzłych z domieszką głazów i otoczków pochodzenia skandynawskiego.

Takie grunty są przewarstwione, tworzą soczewki o różnej miąższości, co powoduje nierównomierność podłoża o zmiennych warunkach geotechnicznych. Miąższość tych gruntów jest różna od 2,5 do ponad 250 m.

Działanie wiatrów wytworzyły na piaszczystych osadach wydmy paraboliczne, często w postaci wałów sięgających czasem do 20,0 m. wysokości.

W zagłębieniach deflacyjnych o bezodpływowych kształtach utworzyły się torfy i namuły organiczne niedużej miąższości.

Ogólna przydatność gruntów do lokalizacji zabudowy jest taka, że nadają się one do bezpośredniego posadowienia fundamentów – poza miejscami występowania gruntów organicznych.

2. Surowce mineralne.

Na terenie Niwisk i Przyłęka występują udokumentowane i eksploatowane złoża kruszywa naturalnego w postaci piasków pochodzenia wodnolodowcowego i eolicznego.

Złoże piasków w Niwiskach „Smoczka” (koncesja do 2005 roku)

3.379 tyś. ton o powierzchni 25,0 ha po zakończeniu eksploatacji –
zalesienie

i Niwiska II 195,4 tyś. ton (nie eksploatowane)

+ 26,0 tyś. ton

Złoże w Przyłęku 20.203,0 tyś. ton

+ 11,0 tyś. ton

Złoże torfów od 1,0 m – 2,0 m. grubości o powierzchni 21 ha; 111 tyś. m³.

Torfy nadają się do produkcji kompostów torfowych na które jest zapotrzebowanie w okolicy.

3. Wody powierzchniowe.

Teren gminy Niwiska stanowi obszar źródłowy z którego biorą początek dopływy Babulówki (Złotka), Kanału Białoborskiego – Wisłoki (Kanał Grądzki), Przyrwy – Łęgu (Świerczówka).

W okresie wysokich stanów wód cieki te występują ze swych koryt i zalewają przyległe łąki. Dotyczy to w szczególności Świerczówki i jej dopływów.

Kanał Grądzki i Złotka płyną głęboko wciętymi korytami.

Na terenie gminy brak większych zbiorników naturalnych. Występują jedynie niewielkie zbiorniki po eksploatacji torfów oraz „oczka” w dnach zagłębień deflacyjnych i sztuczne zbiorniki dla potrzeb gospodarczych.

Stan sanitarny wód powierzchniowych nie jest badany. Brak jest zanieczyszczeń przemysłowych. Zagrożenie stanowią nawozy mineralne używane w nadmiarze w rolnictwie, oraz ścieki bytowe z gospodarstw – stąd konieczność ich skanalizowania.

4. Wody podziemne.

Występują w dwu obszarach.

OBSZAR I fragment którego położony jest w północno – zachodniej części gminy zaliczany do Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 425 Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów ze strefą ochronną ustaloną w 1997 roku.

Poziom wód gruntowych występuje na głębokości 15,0 – 5,0 m. p.p.t. Są bardzo korzystne warunki do budowy ujęć wód podziemnych.

OBSZAR II obejmuje pozostałe fragmenty Płaskowyżu Kolbuszowskiego. Wody gruntowe poziomu czwartorzędowego lub trzeciorzędowego pośród glin zwartych o różnej wodoprzepuszczalności, nie ciągle i nierównomiernie uwarstwione. Zasilanie złóż odbywa się przez infiltrację wód po opadowych.

Wody gruntowe w obrębie gminy Niwiska są dobrej jakości i zaliczane do klasy wód nie wymagających uzdatniania ani chlorowania. Zagrożeniem dla nich są nie skanalizowane wsie i rzeki zasilające – zanieczyszczone.

Informacja o zaopatrzeniu gminy w wodę podana jest w punkcie dotyczącym gospodarki wodno – ściekowej – ujęcie w Niwiskach i w Przyłuku.

5. Szata roślinna – lasy.

Szate roślinną tworzą nieleśne zbiorowiska antropogeniczne – pola, półnaturalne łąki i pastwiska zajmujące 53% powierzchni gminy, oraz lasy zajmujące 46% powierzchni.

Roślinność ruderalna związana jest z terenami zabudowanymi, pasami przydrożnymi, wyrobiskami poeksploatacyjnymi.

Zespoły łąkowe związane są głównie z dolinami rzek i zajmują niewielkie powierzchnie. Mają duże znaczenie gospodarcze jako podstawa hodowli.

Największe kompleksy pól uprawnych znajdują się w środkowej części gminy.

Bardzo rozpowszechnione są zbiorniki muraw piaszkowych, tworzące rozległe płaty na suchych ekstensywnych pastwiskach, ugorach, poboczach dróg

gruntowych, głównie na ubogich glebach piaszczystych lub gliniasto – piaszczystych.

Zbiorowiska roślin wodnych i bagiennych prezentowane są głównie przez zespoły tworzące skupiska na powierzchni wód stojących oraz zespoły roślin zakorzenionych na dnie zbiorników wodnych, porastających śródleśne „oczko” wodne zwane „Jeziórkiem”.

Zbiorowiska leśne mają charakter niżowy, a głównie zbiorowisko tworzy zespół boru mieszanego (sosna z domieszką dębu szypułkowego, brzozy brodawkowatej i buka, rzadko jodły – wśród krzewów dominuje kruszyna, a runo budują borówka czarna i porosty).

Na suchych, ciepłych zboczach południowych oraz szczytach wydm występuje bór świeży subkontynentalny (sosna, w poszyciu buk, dąb, a w runie borówka czarna i brusznica, konwalia majowa, kokoryczka wonna).

Tereny równinne i nieznaczne nachylenia zajmuje bór świeży suboceaniczny (sosna, w runie borówka czarna i brusznica oraz rokitnik pospolity).

Zagłębienia terenów o zmiennym w roku poziomie wód zajmuje zespół śródładowego boru wilgotnego. Wzdłuż większych rzek spotyka się łąg olchowo – jesionowy.

Lasy w gminie Niwiska stanowią własność państwową i prywatną. Gospodarka w nich oparta jest o aktualnie obowiązujące Plany Urządzenia Lasu. Według nich podstawowym siedliskiem na terenie gminy jest: bór mieszany świeży, ale występuje też bór świeży i las mieszany świeży oraz ols. Przy planowanych odnowieniach należy dążyć do osiągnięcia składu drzewostanu charakterystycznego dla środowiska naturalnego.

Zgodnie z Zarządzeniem z 1985 roku, część lasów w Nadleśnictwie Tuszyma i Mielec została zaliczona do lasów ochronnych ze względu na rolę wodochronną.

W Nadleśnictwie Mielec (na północ od drogi Kolbuszowa – Mielec) obręb 248 stanowi gospodarstwo nasienne.

Lasy prywatne są przeważnie monokulturowe, sosnowe, młode i źle utrzymane. Ich powierzchnia systematycznie powiększa się ze względu na zalesienia nieużytków i ugorów.

B. CHARAKTERYSTYKA WARUNKÓW KLIMATYCZNYCH.

1. Uwagi ogólne.

Według E. Romera gmina Niwiska leży w krainie klimatycznej – Klimatu Równin i Kotlin Podgórskich.

Według podziału W. Okołowicza zamieszczonym w Narodowym Atlasie Polski teren Kotliny Sandomierskiej należy do klimatów o przewadze wpływów kontynentalnych zaznaczających się większą roczną amplitudą temperatury, ujawniającą się w upalnych latach i mroźnych zimach.

Wiosny są krótkie i niepostrzeżenie przechodzą w lato – długie i upalne. Zimy są zazwyczaj długie i mroźne. Roczne sumy opadów są z reguły mniejsze niż na terenach wyżej położonych.

R. Gumiński w podziale Polski na dzielnice rolniczo – klimatyczne, badany teren zalicza do dzielnicy Sandomiersko – Rzeszowskiej.

Charakteryzuje się ona okresem wegetacyjnym trwającym 200 – 220 dni, Średnie temperatury powietrza są stosunkowo wysokie. Roczna suma opadów wynosi 700 mm.

W ciągu roku występuje 40 – 55 dni mroźnych (temp. maksymalna 0°C) oraz 120 – 135 dni mroźnych z przymrozkami (temperatura minimalna 0°C).

Bardziej szczegółową charakterystykę poszczególnych elementów meteorologicznych dają wyniki obserwacji meteorologicznych na stacjach w Dębicy i Rzeszowie za okres 1955 – 1964 oraz stacji w Mielcu za okres 1954 – 1955 – 1964.

2. Temperatura powietrza.

Tab. 18.

Średnie miesięczne i roczne temperatury za okres 1955 – 1964 w °C.

Stacja	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Dębica	-3,0	-2,6	1,3	8,6	12,9	17,1	18,2	17,5	13,2	9,2	4,6	0,6	8,1
Rzeszów	-3,9	-3,8	0,8	7,3	12,6	16,6	18,1	17,5	13,1	9,5	3,8	0,7	7,5
Mielec	-3,9	3,5	1,2	8,2	13,4	17,8	18,7	17,9	13,7	8,9	4,1	-0,6	8,0

Pierwsze przymrozki pojawiają się w Dębicy 16 października, ostatnie 24 kwietnia, a w Rzeszowie 4 października i 4 kwietnia.

Średnia liczba dni z przymrozkami w Dębicy wynosi 182 w roku, a w Rzeszowie 155 dni w roku.

3. Wilgotność względna.

Tab. 19.

Średnie wartości wilgotności za okres 1955 – 1960.

Stacja	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Dębica	86	84	82	76	71	78	80	81	78	78	89	86	81
Rzeszów	86	85	81	80	77	77	78	80	80	83	89	86	82
Mielec	84	83	81	72	71	71	73	74	76	80	86	86	78

Wilgotność względna wykazuje zróżnicowanie zarówno w przebiegu rocznym jak i dobowym. Najwyższa wilgotność względna powietrza występuje zimą, a najniższa latem.

W ciągu doby maksymalne wartości wilgotności względnej powietrza występują w godzinach rannych i wieczornych oraz nocą, najniższe notowane są w południe.

4. Opady.

Średnia roczna liczba dni pogodnych w okresie obserwacyjnym wynosiła w Dębicy 44,6, w Rzeszowie 33,5 dnia, a w Mielcu 34,0 dni.

Natomiast średnia roczna liczba dni pochmurnych dla tego okresu wynosiła odpowiednio: 146,6 – 130,9 – 144,6 dni.

Najwięcej dni pochmurnych notuje się w miesiącach I, II, III i XI, XII. W tych miesiącach liczba dni pochmurnych waha się w granicach 10,1 – 18,8.

Mgła, średnio w roku, w Dębicy występuje w ciągu 56,5 dnia, w Rzeszowie 44,2 dnia, a w Mielcu 41,2 dnia.

W okresie obserwacyjnym 1955 – 1964 średnia roczna suma opadów w Dębicy osiągnęła 620 mm, a w Rzeszowie 521 mm. Najwięcej opadów notuje się w miesiącach letnich, od maja do września.

Opady śnieżne przypadają na miesiące XI – IV. Liczba dni z pokrywą śnieżną w ciągu roku w Dębicy wynosi 59, w Rzeszowie 76 dni, a w Mielcu 65,4 dni.

5. Wiatry.

W rejonie Dębicy największy procentowy udział mają wiatry wiejące z kierunku S, W, E, SW i SE.

6. Warunki topoklimatyczne.

Przytoczona w powyższym rozdziale charakterystyka dotyczy klimatu regionu Kotliny Sandomierskiej

W rejonie Niwisk ulega ona zróżnicowaniu w zależności od warunków lokalnych, takich jak: rzeźba terenu, głębokość występowania poziomu wód gruntowych, szata roślinna oraz zagospodarowanie terenu przez człowieka.

Wpływ wymienionych wyżej czynników na warunki topoklimatyczne na terenie gminy uwidacznia się szczególnie w dniach pogód typu wyżowego, przy ciszy i bezchmurnym niebie.

Największego zróżnicowania tych warunków należy się spodziewać pomiędzy najwyżej wyniesionymi, bezleśnymi obszarami gminy, terenami dużych kompleksów leśnych, a dolinami Świerczówki i jej większych dopływów oraz terenami o płytko występujących wodach gruntowych.

Różnice temperatur pomiędzy tymi obszarami mogą dochodzić do kilku °C, na korzyść terenów wyżej położonych. Grawitacyjny spływ wychłodzonego powietrza następuje wzdłuż dolin bocznych, zgodnie z ich nachyleniem. Zróżnicowanie termiczne ma duży wpływ na lokalne warunki wilgotnościowe. Szczególnie jest to widoczne na obszarach o płytko występujących wodach gruntowych.

Różnice wilgotności względnej między tymi obszarami, a terenami sąsiednimi może dochodzić do kilkunastu procent.

Większa wilgotność względna powoduje częstsze i dłuższe zaleganie mgieł, co w połączeniu z wychłodzonym powietrzem tworzy tzw. mrozowiska, tj. obszary narażone na częstsze i dłuższe występowanie przymrozków.

Duży wpływ na występowanie mgieł ma zanieczyszczenie atmosfery przez emisję niską z palenisk domowych. Duże stężenie tych zanieczyszczeń szczególnie w godzinach wieczornych, nocnych i porannych powoduje, że w powietrzu znajduje się dużo jąder kondensacji, co sprzyja powstawaniu mgieł już przy wilgotności względnej 80%.

Długie zaleganie mgieł wpływa na skrócenie czasu nasłonecznienia, co utrudnia parowanie, sprzyja rozwojowi bakterii, zwiększa koncentrację pyłów i gazów powodując pogorszenie warunków bioklimatycznych.

Obszary leśne cechują się specyficznymi warunkami topoklimatycznymi. Charakteryzują się one złagodzoną dobową amplitudą temperatury, powodowaną zacienieniem wnętrza lasu przez korony drzew i wolniejszym nią na terenach otwartych wychładzaniem wnętrza lasu w nocy.

Mniejsze wahania wykazuje również wilgotność względna. W obrębie lasów występuje większa zaciszność oraz dłużej zalega pokrywa śnieżna.

Biorąc powyższe pod uwagę, w obrębie gminy Niwiska występują tereny o:

- korzystnych warunkach topoklimatycznych – są to fragmenty najwyżej wyniesione Płaskowyżu Kolbuszowskiego, charakteryzujące się korzystnymi warunkami solarnymi, termicznymi, wilgotnościowymi oraz mniejszą częstotliwością występowania mgieł i zjawisk inwesyjnych
- o mało korzystnych warunkach topoklimatycznych, występujących w obrębie dolin Świerczówki, Złotki i Kanału Grądzkiego i ich większych dopływów, zagłębień deflacyjnych i innych fragmentach terenu o płytko występujących wodach gruntowych. Narażone są one na częstsze zaleganie chłodnych mas powietrza i dużą częstotliwość występowania mgieł. Tereny narażone są na częste przymrozki późno – wiosenne i wczesno – jesienne. Powoduje to pogorszenie warunków solarnych, termicznych i wilgotnościowych w stosunku do terenów wyżej położonych.

Znaczny wpływ na warunki topoklimatyczne ma zalesienie. Obszary leśne wpływają korzystnie na warunki topoklimatyczne terenów przylegających do nich, poprzez zmniejszenie dobowych amplitud temperatury i wilgotności, zmniejszenie prędkości wiatrów, oraz lokalne pogorszenie warunków solarnych poprzez skrócenie czasu nasłonecznienia spowodowanego zacienieniem.

C. STAN OCHRONY ŚRODOWISKA.

1. Ochrona przyrody i krajobrazu.

O dużej atrakcyjności krajobrazowej świadczy objęcie całego terenu gminy ochroną krajobrazową w ramach Mielecko – Kolbuszowsko – Głogowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Został on powołany na mocy Rozporządzenia Wojewody Rzeszowskiego Nr 3/5/92 z 14.07.1992 r. w celu ochrony jednego z najwartościowszych przyrodniczo i krajobrazowo terenów pokrytych zwartymi, dużymi kompleksami leśnymi, stanowiącymi pozostałości po Puszczy Sandomierskiej.

Stosownie do ustawy o ochronie przyrody z 16.10.1991 r. art. 26, obszary chronionego krajobrazu obejmują wyróżniający się krajobrazowo teren o różnych typach ekosystemów. Zagospodarowanie tych systemów powinno zapewnić stan względnej równowagi ekologicznej. Na terenie obszaru chronionego krajobrazu nie powinny być lokalizowane obiekty uciążliwe dla otoczenia, odprowadzania ścieków do wód powierzchniowych, stosowania w dużych ilościach środków ochrony roślin itp.

Gospodarka rolna i leśna powinna mieć ekologiczny charakter. Jest to teren wskazany do rozwoju turystyki pieszej i rowerowej oraz agroturystyki.

2. Pomniki przyrody.

Szczegółowa charakterystyka pomników przyrody zawarta jest w Powszechnej Inwentaryzacji Przyrodniczej Gminy Niwiska.

Tab. 20.

Zbiorcze zestawienie pomników przyrody.

L.p. Drzewa	Nr Z rejestru Pomników Przyrody	Miejscowość	Opis obiektu
1	88	Przyłęk	Lipa szerokolistna 2 szt. Lipa drobnolistna
2	117	Niwiska	Dąb szypułkowy 3 szt.
3	165	Leszcze	Dąb szypułkowy
4	184	Niwiska	Dąb szypułkowy
5	186	Niwiska	Lipa szerokolistna

Projektowane pomniki przyrody żywej.

Autorzy cytowanej wyżej „Powszechnej Inwentaryzacji...” zaproponowali objęcie ochroną pomnikową obiektów przyrodniczych spełniających kryteria wymagane od pomników przyrody.

Proponują oni objęcie ochroną 35 drzew oraz śródleśne „oczko” wodne „Jeziórko” z chronioną rośliną – grzybieniem białym, które w międzyczasie uzyskało status użytku ekologicznego.

Zbiorcze zestawienie projektowanych pomników przyrody podaje się w uwarunkowaniach rozwoju gminy Niwiska.

3. Rezerwat przyrody.

Na południowy zachód od Przyłęku przylega do gminy Niwiska rezerwat przyrody „Buczyna na Płaskowyżu Kolbuszowskim”, utworzony na mocy Zarządzenia Min. L. I Pd. Z 6.04.1960, Monitor Polski 43 poz. 212, o powierzchni 20,08 ha. Ochroną rezerwatową objęto zbiorowisko leśne typu przejściowego pomiędzy ubogą formą buczyny karpackiej, a lasem dębowo – grabowym, posiadające cechy zespołu naturalnego. Jest to jedyne odosobnione stanowisko buka 120 letniego, stanowiące relikwint dawnej Puszczy Sandomierskiej.

4. Użytki ekologiczne.

Na mocy Rozporządzenia Wojewody Rzeszowskiego nr 58/96 z dnia 6.12.1996 r. w sprawie uznania niektórych obszarów b. województwa rzeszowskiego za użytki ekologiczne, za takowe uznano między innymi:

- w obrębie lasów państwowych w leśnictwie Przyłek w oddziale 65 d i 65 f – mokradło o łącznej powierzchni 2,27 ha
- w obrębie lasów państwowych w leśnictwie Niwiska w oddziale 118 a i 118 b – oczko wodne z otaczającym mokradłem o powierzchni 2,31 ha (obiekt ten w „Powszechnej Inwentaryzacji...” proponowany jest do objęcia ochroną pomnikową).

5. Parki podworskie.

W zabytkowym zespole parkowo – dworskim w Niwiskach, znajdującym się w Wojewódzkim Rejestrze Zabytków, w którym rośnie wiele pomnikowych drzew, wymagane jest przeprowadzenie ciągłych prac sanitarno – konserwacyjnych i nasadzeniowych.

„Resztówki” w Przyłęku i Kosowach, w których rosną również pomnikowe okazy drzew podlegają ochronie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i znajdują się w Spisie Obiektów Zabytkowych.

Należy rozważyć możliwość w oparciu o te obiekty odtworzyć ich dawną funkcję parkową.

6. Świat zwierzęcy.

Według podziału Polski na krainy zoograficzne, gmina Niwiska znajduje się w obrębie Krainy Nizina Sandomierska.

Charakterystyczną cechą fauny tego regionu jest dominacja gatunków nizinnych – środkowo – europejskich.

Znaczne powierzchnie lasów na terenie gminy powodują, że większa część zwierząt grupuje się na terenach leśnych. Najczęściej można tu spotkać: sarnę – odmiany leśnej, jelenia europejskiego, lisa, dziką, zającą, oraz ptaki: sikorę, świstunkę, ziębę, strzyżyka. W lasach występuje bocian czarny, kania ruda, trzmielojad.

Na polach i łąkach dominuje zwierzyna łowna oraz liczne gryzonie – szkodniki pól uprawnych. Należą do nich: sarna polowa, zając, bażant, kuropatwa, pokrzewki, trznadel, skowronki i świergotki.

Dogodne warunki znalazły bobry budujące swoje żeremie.

7. Higiena atmosfery.

W województwie rzeszowskim podstawowym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza są elektrownie, ciepłownie miejskie, zakłady przemysłowe, kotłownie lokalne oraz środki transportu.

Zanieczyszczenia te można podzielić na chemiczne, wprowadzone do powietrza w postaci gazów, aerozoli: tlenki siarki, azotu, tlenek i dwutlenek węgla, węglowodory, związki ołowiu oraz na mechaniczne, do których zaliczono różnego rodzaju pyły.

Rozkład przestrzenny emisji pyłów i gazów obejmujących emisję zorganizowaną z procesów energetycznych i technologicznych wykazuje, że gmina Niwiska należała w 1996 r. do rejonów o najniższej emisji zanieczyszczeń w województwie rzeszowskim (do 500 ton/rok).

W tym okresie w gminie Niwiska wyemitowano 157 ton zanieczyszczeń, w tym 1 tonę pyłów i 156 ton gazów, co stanowi 0.02% emisji województwa.

Wynika z tego, że spośród zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery zdecydowaną przewagę mają gazy.

Analiza wyników przeprowadzonych w województwie rzeszowskim pomiarów pozwala stwierdzić, że nie zostały przekroczone wartości średnioroczne stężeń zanieczyszczeń takich jak: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, chrom, ołów, kadm oraz pył zawieszony.

Znaczną uciążliwość dla środowiska stwarza ruch kołowy na drodze krajowej Kolbuszowa – Mielec ze względu na znaczne zanieczyszczenie ich bezpośredniego sąsiedztwa pyłami i metalami ciężkimi oraz związkami organicznymi ze spalin samochodowych.

Uciążliwy dla środowiska jest również hałas.

Nieliczne zakłady przemysłowe występujące na terenie gminy, takie jak: Wytwórnia Mas Bitumicznych i „Marmury” w Przyłęku, niewielkie tartaki, stacja paliw, bazy KR, GS i niewielkie hurtownie stanowią zagrożenie lokalne.

Aktualnie największe znaczenie w zanieczyszczeniu atmosfery mają domowe kotłownie c.o., w których zaniechano opalania gazem ziemnym w związku z jego wysoką ceną, spala się węgiel i wszystko co nadaje się do spalania w gospodarstwie domowym. Powoduje to znaczne zwiększenie zanieczyszczenia atmosfery w okresie grzewczym.

Na stan aerosanitarny gminy mają jednak znaczny wpływ zanieczyszczenia transgraniczne przenoszone przez przeważające wiatry z sąsiadujących z gminą – Dębicy, Pustkowa, Mielca i Ropczyc, a nawet GOP.

8. Odpady komunalne.

Odpady komunalne w gminie Niwiska zbierane są do 40 kontenerów porozstawianych w sąsiedztwie terenów zabudowanych. Śmiecie są wywożone na wysypisko komunalne w Kolbuszowej.

W 1996 r. wywieziono z terenu gminy 368 t śmieci. Nie są to jednak wszystkie śmieci wytworzone na terenie gminy. Część z nich jest spalana, część wywożona do pobliskich lasów.

Likwidacja „dzikich” wysypisk śmieci powinna stanowić jeden z głównych celów polityki ekologicznej gminy.

Na terenie gminy brak jest zakładów przemysłowych, które wytwarzałyby odpady przemysłowe.

4. STOSUNKI GOSPODARCZE.

A. DIAGNOZA WSI I ROLNICTWA

1. Warunki rozwoju produkcji rolnej.

Gmina Niwiska nie dysponuje dobrymi warunkami do produkcji rolnej. Średni wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej obejmującą ocenę jakości gleb, rzeźby terenu, warunki wodne i agroklimat wynosi dla gminy Niwiska 54,4 pkt. przy średniej dla dawnego województwa rzeszowskiego 72,4 pkt., co stawia gminę na 40 miejscu spośród 43 gmin byłego województwa rzeszowskiego.

Jednakże biorąc pod uwagę brak na terenie gminy źródeł zanieczyszczenia środowiska gmina posiada dogodne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego.

Występujące na obszarze gminy gleby są silnie zróżnicowane pod względem typologicznym.

Dominującym typem gleb są gleby bielicowe i pseudobielicowe (36% powierzchni użytków rolnych) oraz gleby brunatne właściwe i gleby brunatne wylugowane i kwaśne (37% powierzchni użytków rolnych).

Przewagę stanowią gleby lekkie i bardzo lekkie zaliczone do kompleksu żytniego słabego z możliwością uprawy przede wszystkim żyta, owsa i ziemniaków.

Bonitacyjnie przeważają gleby słabe i bardzo słabe klas V i VI. Udział poszczególnych klas bonitacyjnych w obrębie użytków rolnych przedstawia się następująco:

Grunty orne:

klasa bonitacyjna

- IIIa – 0,1%
- IIIb – 2,1%
- IVa – 11,5%
- IVb – 22,9%
- V - 38,9%
- VI - 24,5%

Razem: 100,0% powierzchni gruntów ornych

Użytki zielone

klasa bonitacyjna

- III - 2,8%
- IV – 40,7%
- V - 45,1%
- VI – 11,4%

Razem: 100,0% powierzchni użytków zielonych

Gleby na obszarze gminy Niwiska są silnie zróżnicowane pod względem przydatności rolniczej czego obrazem jest udział poszczególnych kompleksów przydatności rolniczej gleb w ogólnej powierzchni użytków rolnych.

Grunty orne:

- kompleks 2 pszenny dobry	5,0%
- kompleks 3 pszenny wadliwy	0,3%
- kompleks 4 żytni bardzo dobry	8,0%
- kompleks 5 żytni dobry	16,0%

- kompleks 6 żytni słaby	35,5%
- kompleks 7 żytni bardzo słaby	23,8%
- kompleks 8 zbożowo pastewny my	4,4%
- kompleks 9 <u>zbożowo pastewny słaby</u>	<u>7,1%</u>
Razem:	100,0%

powierzchni gruntów ornych

Użytki zielone

- kompleks 2z – użytki zielone średnie	42,3%
- kompleks 3z – użytki zielone słabe i bardzo słabe	<u>57,7%</u>

Razem: 100,0%

powierzchni użytków zielonych

Obszary o lepszych warunkach glebowych (kompleksy 2 – 5 i 2z) mogą stanowić bazę do intensywnej produkcji roślinnej głównie zbóż i roślin pastewnych oraz ziemniaków, co stwarza warunki do rozwoju hodowli, opartej w przypadku bydła, o lepsze nieużytki zielone (kompleks 2z).

Problemem w gminie jest silne kwaszenie gleb, powodujące poważne obniżenie ich jakości, ogranicza możliwości uzyskania wysokich plonów roślin uprawnych, a szczególnie roślin wymagających wyższego pH do których należą: pszenica, jęczmień, buraki, większość warzyw, niektóre krzewy jagodowe, drzewa owocowe i inne.

Rozmiar zakwaszenia gleb obrazuje poniższe zestawienie;

- gleby bardzo kwaśne stanowią	53,6%
- gleby kwaśne	33,3%
- gleby lekko kwaśne	11,7%
- gleby obojętne i zasadowe	1,4%

Wysokie zakwaszenie (gleby bardzo kwaśne i kwaśne) obejmuje prawie 87% powierzchni użytków rolnych.

Gleby te wymagają wapnowania. Ocenia się, że do zwapnowania w gminie wszystkich gleb wymagających koniecznie tego zabiegu potrzeba około 5 000 ton CaO.

2. Struktura agrarna.

Gmina Niwiska charakteryzuje się znacznie niższym niż średnio w b. województwie udziałem użytków rolnych 49,2% (dawne województwo 64,7%) a znacznie wyższym udziałem lasów – 45,9% (w d. województwie 25%).

Tab. 21.

Użytkowanie gruntów; stan w dniu 1.01.1998 rok.

Powierzchnia ogólna	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
	Razem	Grunty Orne	Sady	Łąki	Pastwiska		
W hektarach							
9 505	4 679	2 911	10	846	912	4 361	465
w odsetkach powierzchni ogólnej							
100,0	49,2	62,2	0,2	18,0	19,5	45,9	4,9

Źródło: Urząd Rejonowy Kolbuszowa – Roczne Sprawozdanie GEOD-02.

W strukturze użytkowania gruntów wg form własności dominuje sektor prywatny w którego władaniu pozostaje 96% powierzchni użytków rolnych.

Wg Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 roku w sektorze prywatnym funkcjonuje:

- 109 działek rolnych o powierzchni do 1 ha wykorzystujących 28 ha użytków rolnych
- 976 indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha gospodarujących na 4202 ha użytków rolnych.

W sektorze publicznym brak gospodarstw rolnych.

Struktura obszarów indywidualnych gospodarstw rolnych w gminie Niwiska jest bardziej korzystna niż średnio w województwie.

Średnia ogólna powierzchnia gospodarstwa rolnego w 1996 roku (PSR) wynosiła 5,4 ha, a użytków rolnych 4,3 ha, w województwie odpowiednio; 3,7 ha i 3,2 ha a w kraju 7,9 ha i 7,0 ha.

W gminie największą grupę stanowią gospodarstwa o ogólnej powierzchni 3 – 4 ha (18,7% ogółu gospodarstw) oraz gospodarstwa o powierzchni 4 - 5 ha (18,2% ogółu gospodarstw) i gospodarstwa o powierzchni 5 – 7 ha (też 18,2% ogółu gospodarstw) co ilustruje poniższa tabela.

Tab. 22.

Gospodarstwa indywidualne według grup obszarowych użytków Rolnych.

Grupy obszarowe w ha użytków rolnych	Ilość gospodarstw i działek rolnych	Udział % w ogólnej liczbie gospodarstw
Do 1	109	10,0
1 – 2	117	10,8
2 – 3	117	10,8
3 – 4	203	18,7
4 – 5	198	18,2
5 – 7	197	18,2
7 – 10	88	18,2
10 – 15	22	2,0
15 – 20	1	0,1
20 – 50	-	-
50 i więcej	-	-
Razem gospodarstwa	1 085	100,0

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 – Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Szachownica pól i położenie gruntów w gminie Niwiska są bardziej korzystne niż średnio w województwie.

W gminie na jedno gospodarstwo rolne przypada 3,1 działki, w województwie 4,1. Średnia odległość od siedliska do najdalej oddalonej działki wynosi w gminie 1,5 km, w województwie 2,4 km.

3. Wyposażenie gospodarstw.

Wyposażenie rolnictwa w techniczne środki produkcji w gminie Niwiska jest nieco gorsze niż średnio w dawnym województwie rzeszowskim, a stopień zmechanizowania rolnictwa przedstawiają poniższe tabele:

Tab. 23.

Liczba gospodarstwa posiadających ciągniki oraz liczba ciągników.

Grupy obszarowe gospodarstw w ha użytków rolnych	Liczba gospodarstw i działek rolnych posiadających ciągniki		Liczba ciągników w sztukach	
	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne	Ogółem	W tym gospodarstwa indywidualne
Ogółem	354	353	372	364
Do 1 ha	1	-	8	-
1 – 2	19	19	19	19
2 – 5	160	160	162	162
5 – 7	88	88	90	90
7 – 10	68	68	73	73
10 – 15	17	17	19	1
15 – 20	1	1	1	1

Źródło: Powszechny Spis Rolny – czerwiec 1996 rok
Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Tab. 24.

Liczba gospodarstw posiadających maszyny i urządzenia rolnicze oraz liczba maszyn i urządzeń rolniczych

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw i działek rolnych posiadających maszyny i urządzenia rolnicze		Liczba maszyn i urządzeń rolniczych	
	Ogółem	W tym gospodarstwo Indywidualne	Ogółem	W tym gospodarstwo indywidualne
Kombajny zbożowe	15	14	28	24
Kombajny ziemniaczane	2	2	2	2
Rozsiewacz nawozów	25	24	25	24
Rozrzutnik obornika	78	77	79	77
Kosiarki	118	117	125	120
Kopaczki do ziemniaków	63	62	64	62
Sadzarki do ziemniaków	29	29	29	29
Opryskiwacze polowe	29	28	33	28
Dojarki bańkowe	38	38	38	38
Dojarki rurociągowy	1	1	1	1
Schładzarki do mleka Konwiowe	13	13	13	13
J.w. zbiornikowe	3	3	3	3
Agregaty uprawowe	8	8	8	8

Źródło: Powszechny Spis Rolny – czerwiec 1996 rok
Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Ogółem w gminie:

- ciągniki posiada	32,5% gospodarstw
- kombajny zbożowe	1,3% gospodarstw
- kombajny ziemniaczane	0,2% gospodarstw
- rozsiewacze nawozów	2,2% gospodarstw
- rozrzutniki obornika	7,1% gospodarstw
- kosiarki	10,8% gospodarstw
- kopaczki do ziemniaków	5,7% gospodarstw
- sadzarki do ziemniaków	2,7% gospodarstw
- opryskiwacze polowe	2,6% gospodarstw
- dojarki bańkowe	3,5% gospodarstw
- dojarki rurociągowy	0,1% gospodarstw
- schładzarki do mleka konwiowe	1,3% gospodarstw
- schładzarki zbiornikowe	0,3% gospodarstw
- agregaty uprawowe	0,7% gospodarstw

Najwyższy odsetek gospodarstw posiadających ciągniki występuje w grupie obszarowej 2 – 5 ha użytków rolnych.

Na 1 ciągnik rolniczy wg PSR w 1996 roku w gminie Niwiska przypadało 11,5 ha użytków rolnych, w województwie 7,5 ha, a w kraju 14,0 ha użytków rolnych.

Zasób budynków gospodarczych w gospodarstwach rolnych gminy w całości zabezpiecza bieżące potrzeby rolnictwa a nawet, dysponuje określonymi rezerwami, o czym świadczy podobnie jak i w innych gminach województwa rzeszowskiego, niepełny stopień ich wykorzystania.

Stopień wykorzystania powierzchni budynków gospodarczych w gminie na tle województwa przedstawia poniższa tabela.

Tab. 25.

Stopień wykorzystania obiektów gospodarczych

Wyszczególnienie	GMINA NIWISKA		DAWNE WOJ.RZESZOWSKIE		
	Stopień wykorzystania w %			Stopień wykorzystania w %	
	w gospodarstwach ogółem	w tym w gospodarstwach indywidualnych	w gospodarstwach ogółem	w tym w gospodarstwie indywidualnym	
Obory	95,9	95,9	90,6	91,7	
Chlewnie	86,8	86,8	73,3	81,0	
Owczarnie	0,0	0,0	41,6	53,5	
Kurniki	64,8	64,8	73,9	75,3	
Stodoły	97,1	97,1	96,1	96,5	
Szklarnie	-	-	88,5	87,2	
Budynki wielofunkcyjne	-	-	66,3	-	

Źródło: Powszechny Spis Rolny – czerwiec 1996 rok
Urząd Statystyczny w Rzeszowie

4. Produkcja rolnicza.

Główne kierunki produkcji rolniczej w gminie to;
produkcja zbóż konsumpcyjnych głównie żyta i produkcja ziemniaków oraz chów bydła mlecznego i żywca wieprzowego.

Produkcja rolnicza w większości gospodarstw ma charakter wszechstronny a nie wyspecjalizowany.

Według Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 roku na 975 indywidualnych gospodarstw rolnych

- głównie produkcją roślinną zajmowało się 10,0% gospodarstw
- głównie produkcją zwierzęcą zajmowało się 25,1% gospodarstw
- produkcją mieszaną zajmowało się 63,0% gospodarstw

Sytuację z zakresu produkcji rolnej obrazują poniższe tabele i zestawienia.

Tab. 26.

Struktura zasiewów wybranych ziemiopłodów w gospodarstwach indywidualnych w %

Wyszczególnienie	Powierzchnia zasiewów ogółem	Zboża	Kukurydza	Strączkowe jadalne na ziarno	Ziemniaki	Przemysłowe	Pastewne	Pozostałe
d.woj.rzeszowskie ogółem	100,0	62,4	1,6	0,2	18,9	1,4	10,6	4,9
Gmina razem	100,0	62,7	1,6	0,2	18,6	1,4	10,9	4,5
GMINA NIWISKA	100,0	68,1	9,7	0,1	24,1	0,1	3,3	3,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego.

Tab. 27.

Plony głównych ziemiopłodów w gospodarstwach indywidualnych z 1 ha w dł (kwintalach) w 1996 roku

Wyszczególnienie	d.woj.rzeszowskie	Gmina Niwiska
Zboża ogółem	26,6	21,7
Pszenica	29,2	22,7
Żyto	20,9	20,0
Jęczmień	27,8	22,1
Owies	24,4	23,0
Pszenżyto	25,1	24,9
Ziemniaki	194,0	155,0

Źródło: Produkcja głównych ziemiopłodów rolnych upraw ogrodnich i pastewnych w 1996 roku. Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Na pogłowie zwierząt składa się; według PSR

- bydło	2141 szt. (krowy 1435)
- trzoda chlewna	1188
- owce	29
- kozy	52
- konie	460

Mając na uwadze cel produkcji rolnej w gospodarstwach, na terenie gminy, wg PSR 1996;

- 61% indywidualnych gospodarstw rolnych produkuje wyłącznie lub głównie na potrzeby własne
- 14% prowadzi produkcję wyłącznie lub głównie na sprzedaż
- w województwie rzeszowskim proporcje te wynosiły odpowiednio 61% i 15%
- w gminach wiejskich województwa 61,2%, 17%.

Towarowość produkcji rolnej w gminie jest niższa niż średnio w dawnym województwie rzeszowskim.

Wg PSR 1996 wartość produkcji towarowej w gospodarstwach indywidualnych wynosiła:

- 504 zł. na 1 ha użytków rolnych
- 2395 zł. na 1 gospodarstwo
- 1258 zł. na 1 pełnozatrudnionego.

Odpowiednie dane dla dawnego województwa rzeszowskiego wnosily;

- 764 zł. na 1 ha użytków rolnych
- 2768 zł. na 1 gospodarstwo
- 1452 zł. na 1 pełnozatrudnionego

Równocześnie poniesione przez indywidualne gospodarstwa w tym samym czasie wydatki na bieżącą produkcję rolną wynosiły średnio na 1 ha użytków rolnych 253 zł, a nakłady inwestycyjne 465 zł. Świadczy to o tym, że większość inwestycji w tych gospodarstwach finansowana jest z dochodów poza rolniczych.

Wymienione kwoty dotyczące zarówno towarowej produkcji rolnej jak też wydatków na bieżącą produkcję rolną i nakłady inwestycyjne w gminie Niwiska należą do jednych z najniższych w dawnym województwie rzeszowskim.

Wydatki na bieżącą produkcję były najniższe w dawnym województwie w 1996 roku (Powszechny Spis Rolny).

5. Ludność związana z rolnictwem.

Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 roku, ludność zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem działki rolnej (do 1 ha) wynosiła 368 osób, zaś z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego 4365. Tak więc 4733 osoby czyli 85% ludności gminy jest funkcjonalnie związanych z rolnictwem.

Najwięcej bo 2403 osób zamieszkiwało w gospodarstwach rolnych o powierzchni 2 – 5 ha użytków rolnych.

Sytuację tą obrazują dane zawarte w poniższej tabeli.

Tab. 28.

Ludność faktycznie zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolnej).

Gospodarstwa	Ludność zamieszkała w gospodarstwie	
	Liczba	W %
Ogółem:	4 733	100,0
Działki rolne do 1 ha	368	100,0
Gospodarstwa rolne razem	4 365	100,0
W tym: 1 – 2 ha	477	11,0
2 – 5 ha	2 403	55,1
5 – 10 ha	1 368	31,3
10 – 15 ha	111	2,5
15 – 20 ha	6	0,1

Aktywność ekonomiczna ludności rolniczej jest wysoka.

Prawie 75% pracuje głównie lub wyłącznie na swojej działce lub swoim gospodarstwie. Zatrudnienie w rolnictwie w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych osób jest nadmiernie wysokie, obejmuje tzw. ukryte bezrobocie.

Tą sytuację obrazują dane zawarte w tabeli.

Tab. 29.

Aktywność ekonomiczna ludności

Wyszczególnienie	Ludność w wieku 15 lat i więcej w gospodarstwach domowych związanych			
	z działką rolną		gospodarstwem rolnym	
	Liczba	%	Liczba	%
Ogółem	272		3263	
Pracujący razem	204	100,0	2888	100,0
Wyłącznie lub głównie na swojej działce lub gospodarstwie	119	58,3	2167	75,0
Wyłącznie lub głównie poza swoją działką lub gospodarstwem	85	41,7	721	25,0
Bezrobotni	11	x	22	X
Bierni zawodowo	57	x	353	X
Współczynnik aktywności zawodowej	79,0	x	89,2	X

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 r. Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Większość spośród 1084 właścicieli (użytkowników) działek i indywidualnych gospodarstw rolnych to osoby w wieku powyżej 65 lat w tym kobiety stanowią 53%, Drugą liczną grupę stanowią osoby w wieku 40 – 49 lat, natomiast nieliczny jest udział ludzi młodych do 30 lat.

Tę sytuację obrazuje poniższa tabela.

Tab. 30.

Użytkownicy* działek rolnych i indywidualnych gospodarstw rolnych wg wieku i płci

Użytkownicy działek rolnych i indywidualnych gospodarstw rolnych				
Grupa wieku	Liczba użytkowników	%	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	1084	100,0	664	420
W wieku;				
15 – 19 lat	4	0,4	2	2
20 – 29 lat	62	5,7	45	17
30 – 39 lat	150	13,8	107	43
40 – 49 lat	250	23,1	163	87
50 – 59 lat	212	19,6	135	77
60 – 64 lat	148	13,6	90	58
65 lat i więcej	258	23,8	122	136

* „Użytkownik to osoba fizyczna lub grupa osób, które faktycznie użytkują grunty, niezależnie od tego czy są właścicielami, dzierżawcami czy użytkują je z innego tytułu”

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

Gospodarstwa domowe związane z indywidualnym gospodarstwem rolnym to głównie gospodarstwa emerytów i rencistów oraz pracownicze i pracowniczorolnicze, a tylko 16% to gospodarstwa rolnicze. Większość więc gospodarstw korzysta z poza rolniczych źródeł utrzymania a gospodarstwo rolne jest tylko dodatkowym źródłem dochodu.

Problem ten przedstawiają dane z poniższej tabeli.

Tab. 31.

Gospodarstwa domowe z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego wg grup społeczno – ekonomicznych

Typ gospodarstw rolnych	Liczba	%
OGÓLEM	975	100,0
W tym:		
- rolnicze	159	16,3
- rolniczo – pracownicze	42	4,3
- pracownicze i pracowniczorolnicze	302	31,0
- emerytów i rencistów	306	31,4
- z poza rolniczą działalnością gospodarczą	13	1,3
- utrzymujące się z nie zarobkowych źródeł utrzymania innych niż emerytura i renta	25	2,6
- pozostałe	128	13,1

Źródło: Powszechny Spis Rolny 1996 Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

6. Leśnictwo.

Lasy w gminie Niwiska zajmują 4361 ha, co stanowi 45,9% powierzchni gminy. Objęte są ochroną w ramach Mielecko – Kolbuszowsko – Głogowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Lasy państwowe stanowią 76,0%, lasy prywatne 23,7%, lasy komunalne 0,3%.

Gospodarkę leśną na terenie gminy prowadzą:

Nadleśnictwo w Kolbuszowej oraz Nadleśnictwo w Tuszynie.

Gospodarka leśna i pozyskiwanie drewna odbywa się zgodnie z planami urządzenia gospodarstwa leśnego obu Nadleśnictw.

Z lasów na terenie gminy uzyskuje się ponad 5 tys. m³ grubizny rocznie.

B. DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA POZA ROLNICTWEM.

1. Podmioty gospodarcze.

W gminie Niwiska działalność gospodarcza poza rolnictwem jest stosunkowo słabo rozwinięta i nie stanowi znaczącego źródła dochodów i zatrudnienia mieszkańców. Charakteryzuje się przewagą sektora prywatnego nad sektorem publicznym oraz stosunkowo ustabilizowaną strukturą działalności.

Tab. 32.

Podmioty gospodarcze stan w dniu 31.XII. danego roku wg sekcji EKD.

Wyszczególnienie	1993	1994	1995	1996	1997
Liczba podmiotów ogółem	103	100	96	106	116
W tym:					
Rolnictwo, łowiectwo, Leśnictwo	4	4	4	3	3
Działalność produkcyjna	23	12	11	15	19
Budownictwo	17	17	13	17	16
Handel i naprawy	34	41	39	42	46
Transport, składowanie, Łączność	18	18	18	18	22
Obsługa nieruchomości i firm		1	4	4	6
Pozostałe	7	8	11	11	10

Źródło: Urząd Gminy Niwiska.

W 1997 roku w sektorze prywatnym funkcjonowało 105 podmiotów gospodarczych, w publicznym 11.

Największa liczba prywatnych podmiotów gospodarczych występuje w działalności handlowo – usługowej, transportowej i produkcyjnej. Są to firmy małe, często jednoosobowe lub składające się z nielicznej grupy wspólników spółki cywilne.

Do większych firm w gminie należą:

- Zakład obróbki kamienia budowlanego w Przyłęku
- Zakład tworzyw sztucznych w Niwiskach
- Masarnia w Zapolu
- Zakład przetwarzania minerałów i drewna w Leszczach.

Przyczyną słabego rozwoju działalności gospodarczej poza rolnictwem jest mała mobilność ludzi i brak kapitału potrzebnego do prowadzenia tego rodzaju działalności wewnątrz gminy oraz brak zainteresowań kapitału zewnętrznego.

2. Zainwestowanie terenu – bilans.

Tab. 33.

Bilans terenów zainwestowanych wg rodzajów użytkowania – Gmina Niwiska.

	Rodzaj użytkowania terenu	Ogółem powierzchnia w ha
1.	Tereny przemysłu, składowania, budownictwa	5,01
2.	Tereny powierzchniowej eksploatacji	0,50
3.	Tereny gospodarki rolnej i leśnej	3,18
3.1.	Tereny produkcji i urzędzenia obsługi rolnictwa W tym aktualnie nie użytkowane	2,18 0,57
3.2.	Tereny produkcji i urzędzenia obsługi gospodarki leśnej	1,0
4.	Tereny mieszkalnictwa	241,50
4.4.	Tereny zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej W tym aktualnie nie użytkowane	3,95
5.	Tereny usług i administracji	15,28
5.1.	Tereny usług produkcyjnych	2,97
5.2.	Tereny usług nieprodukcyjnych	11,25
5.3.	Tereny administracji państwowej, samorządowej, wymiaru sprawiedliwości i bezpieczeństwa publicznego	1,06
6.	Tereny zieleni urządzonej	2,98
6.1.	Tereny parków, skwerów, ogrodów dydaktycznych	0,03
6.4.	Tereny cmentarzy	2,95
7.	Tereny transportu i łączności poza drogami i liniami kolejowymi	3,07
7.3.	Tereny transportu samochodowego W tym stacji paliw i parkingów	2,90
7.5.	Tereny łączności	0,17
	Razem	271,52 ha

Tab. 34.

Bilans wybranych rodzajów użytkowania terenu we wsiach gminy Niwiska.

Lp.	Rodzaj użytkowania terenu	Powierzchnia w ha									
		Ogółem	Hucina	Hucisko	Kosowy	Leszcze	Niwiska	Przyłek	Siedlanka	Trześń	Zapole
1.	Tereny przemysłu, składowania, budownictwa	5,01	-	0,60	-	0,24	1,14	3,03	-	-	-
2.	Tereny mieszkalnictwa	241,50	18,15	20,55	33,00	14,00	61,90	28,80	24,80	26,10	14,20
3.	Tereny usług i administracji	15,28	0,81	0,75	2,35	1,52	3,41	2,53	2,03	1,72	0,16
	Ilość siedlisk mieszkaniowych (domów w zabudowie jednorodzinnej i zagrodowej w tym: w rozwoju inwestycyjnym)	1493	117	116	224	88	353	184	154	174	83
	Średnioroczna ilość wydawanych pozwoleń w latach 1990-1998										
	budynków mieszkalnych	232	13	12	22	6	53	63	30	26	7
	budynków gospodarczych	165	8	8	15	5	40	48	21	18	2
	budynków inwentarskich	32	4	4	4	3	6	5	2	2	2
	Ogółem	429	25	24	41	14	99	116	53	46	11

C. BUDŻET GMINY.

Na działalność gospodarczą i usługową gminy wpływa także m.in. kształtowanie się dochodów i wydatków budżetu gminy.

Dochody gminy można podzielić na następujące grupy:

- wpływy od osób fizycznych i prawnych z tytułu podatków i opłat – stanowiące w 1997 r. 11,7% dochodów ogółem
- udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – 11,4%
- dotacje z budżetu państwa 19,1%
- subwencje ogólne 52,9%

W gminie Niwiska, podobnie jak w innych gminach największym źródłem dochodu są subwencje ogólne, natomiast podatki i opłaty lokalne stanowią zaledwie około 12% dochodów budżetu gminy a proporcje te na przestrzeni ostatnich lat nie wykazują większych zmian o czym świadczy poniższe zestawienie:

Tab. 35.

Dochody gminy.

Dochody w tym:	1991	1995	1996	1997
- podatki i opłaty lokalne	12,2%	18,7%	10,0%	11,7%
- udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa	2,6%	26,6%	12,2%	11,4%
- subwencje ogólne	52,6%	23,9%	48,7%	52,9%
- dotacje celowe z budżetu państwa	21,3%	28,8%	15,7%	19,1%

Źródło: Dane statystyczne Urzędu Statystycznego w Rzeszowie.

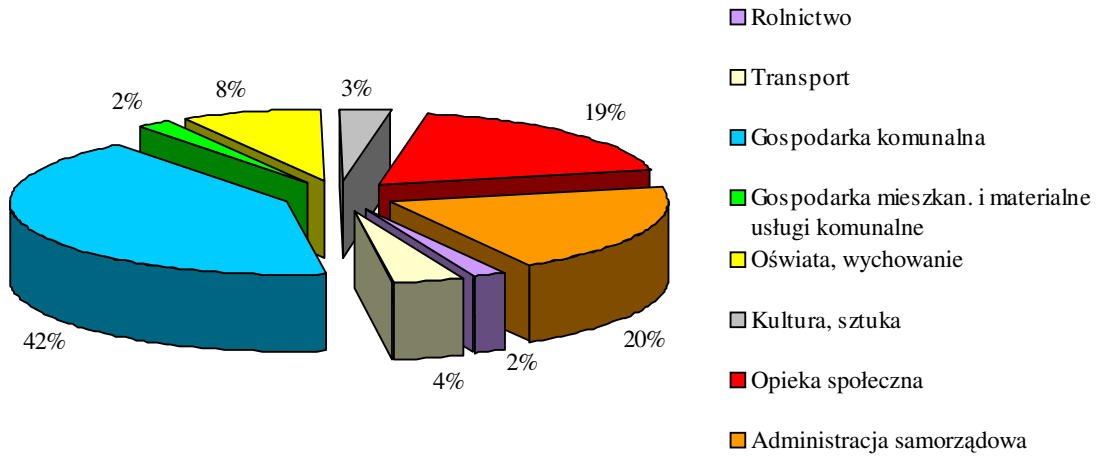
Wydatki budżetowe gminy podzielone są na:

- wydatki bieżące
- inwestycje.

Główną pozycję wydatków gminy stanowią wydatki bieżące (w 1997 r. ponad 75%) pozostałe, to wydatki inwestycyjne, a zmiany w tym zakresie obrazuje zestawienie;

Wydatki	1991	1995	1996	1997
w tym:				
* bieżące	82,1%	68,2%	69,7%	75,1%
* inwestycje	17,9%	31,8%	30,3%	24,9%

**WYDATKI BUDŻETU GMINY NIWISKA
w 1996 r. w tys. zł.**

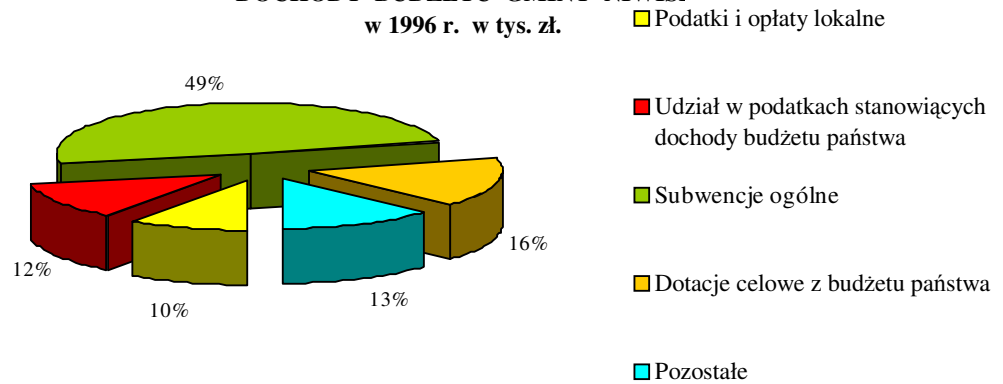
Tab. 36.

Dochody i wydatki gminy na 1 mieszkańca w zł.

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki
Gminy wiejskie woj. Rzeszowskiego	636,-	670,-
Ogółem	585,-	614,-

DOCHODY BUDŻETU GMINY NIWISKA

w 1996 r. w tys. zł.

5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

1. Drogownictwo.

- DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO -

1.1. Układ drogowy.

Gminę przecina **droga wojewódzka** nr 875 relacji Mielec – Kolbuszowa – Leżajsk. Od niej odgałęziają się **drogi powiatowe**. Pozostałą sieć dróg tworzą **drogi gminne**.

Poniżej w tabeli zestawiono drogi w granicach gminy Ostrów (stan na 1997.12.31), podając ich relacje, długości i rodzaje nawierzchni.

Tab. 37.

Drogi w gminie.

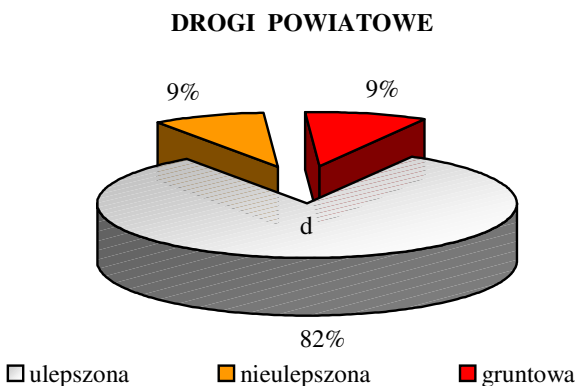
Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi /relacje/	Długość ogółem	O naw. ulepszonej km	O naw. nieulepszonej km	O naw. Gruntowej km
Droga wojewódzka						
1	875	Mielec – Kolbuszowa – Leżajsk	10,128	10,128	-	-
Razem			10,128	10,128		
Drogi powiatowe						
1	323	Ostrowy Tuszowskie – Przyłek	2,594	2,594		
2	327	Kosowy – Trzęsówka – Cmolasy	0,756	-	0,756	-
3	328	Kosowy – Siedlanka – Niwiska	9,233	9,233	-	-
4	348	Niwiska – Kamionka – Sędziszów	5,947	5,947	-	-
5	353	Trześć – Domatków – Bukowiec	4,070	2,173	1,897	-
6	355	Tuszyna – Niwiska – Kolbuszowa	8,852	8,852	-	-
7	326	Ostrowy Tuszowskie – Trzęsówka – Siedlanka	0,872	0,065	0,807	-
8	330	Mielec – Rzochów – Przyłek	2,139	2,139	-	-
9	349	Blizna – Leszcze – Przedbórz	6,811	3,901	-	2,910
10	350	Niwiska – Huta – Przedborska	5,825	5,825	-	-
11	351	Nowa Wieś – Zapole – Hucisko	4,471	1,522	0,967	1,982
Razem			51,570	42,258	4,420	4,892

c.d. Tab. 37

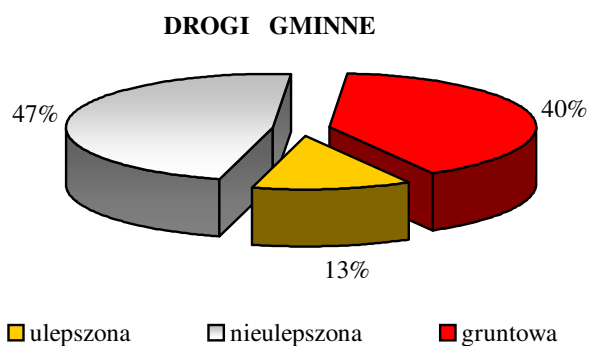
Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi /relacje/	Długość ogółem	O naw. ulepszonej km	O naw. nieulepszonej km	O naw. gruntowej km
Drogi gminne /DG/						
1		Ostrowy Baranowskie – Biesiadka	2,700	-	-	2,700
2		Szydłowiec – Przyłek	3,000	-	-	3,000
3		Toporów – Przyłek	1,000	-	0,500	0,500
4		Kozubaj – Kosowy	0,750	-	0,750	-
5		Trzęsówka – Kosowy	0,800	-	0,800	-
6		Kosowy – Przyłek	2,000	-	1,300	0,700
7		Kosowy – Trzeźnik	1,100	-	-	1,100
8		Kłodziny – Owsianka	0,500	-	0,500	-
9		Przyłek – Staszówka	1,000	-	1,000	-
10		Owsianka – Staszówka	1,250	1,250	-	-
11		Przyłek – Hucina	4,000	-	4,000	-
12		Staszówka – Hucina	2,430	2,430	-	-
13		Hucina – Grobla	2,425	-	-	2,425
14		Siedlanka – Grobla – Trzeźń	4,500	-	4,500	-
15		Siedlanka – Nowa Wieś	1,250	-	-	1,250
16		Żabiniec – Okrąglica – Niwiska	3,500	-	3,500	-
17		Okrąglica – Koszary Niwiska	3,000	-	3,000	-
18		Grobla – Niwiska	2,250	1,100	1,150	-
19		Niwiska – Blizna	2,000	-	-	2,000
20		Trzeźń – Blizna	5,000	1,625	1,125	2,250
21		Zapole – Lipny Bór – Brzezówka	2,250	-	1,000	1,250
22		Wola Domatkowska – Hucisko – Pustki – Leszcze	3,650	-	-	3,650
23		Huta Przedborska – Kamionka	0,750	-	-	0,750
Razem			51,105	6,405	24,120	20,550

Układ drogowy na obszarze gminy tworzą:

- droga wojewódzka o długości w granicach gminy – 10,128 km
- drogi powiatowe o długości – 51,570 km,
w tym:
 - o nawierzchni twardej ulepszonej – 42,258 km,
 - o nawierzchni twardej nie ulepszonej – 4,420 km,
 - o nawierzchni gruntowej – 4,892 km

- drogi gminne o długości - 51,105 km
 - w tym:
 - o nawierzchni twardej ulepszonej – 6,405 km
 - o nawierzchni twardej nie ulepszonej – 24,120 km
 - o nawierzchni gruntowej – 20,550 km

Porównanie wszystkich dróg na obszarze gminy pod względem rodzaju nawierzchni wskazuje, że około 82% dróg powiatowych i 13% dróg gminnych posiada nawierzchnię twardą ulepszoną natomiast około 18% dróg powiatowych i 87% dróg gminnych nie ulepszoną lub gruntową. Brak drożności spowodowany jest przede wszystkim złym stanem technicznym nawierzchni i obiektów mostowych, ograniczeniami prędkości wskutek intensywnej obudowy dróg i brakiem parametrów technicznych na niektórych odcinkach sieci.

Gęstość dróg powiatowych na terenie gminy wynosi 54,3 km/100 km² i jest wyższa od średniej w województwie wynoszącej 46,5 km/100 km² o 17%. Gęstość dróg gminnych na terenie gminy wynosi 53,8 km/100 km² i również jest wyższa od średniej województwa wynoszącej 52,3 km/100 km².

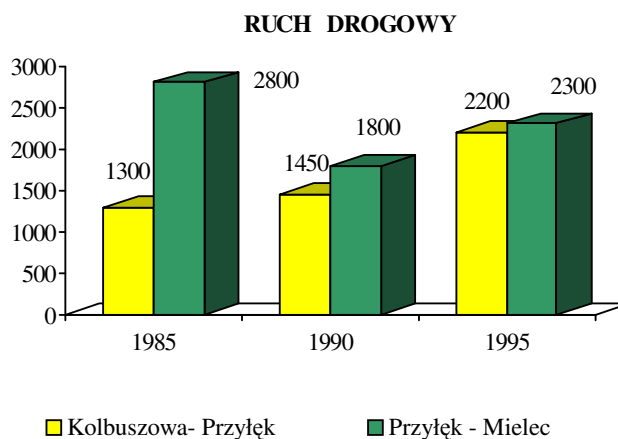
1.2. Ruch drogowy.

Badania ruchu drogowego przeprowadzone przez Centralne Biuro Projektowo – Badawcze Dróg i Mostów „Transprojekt” Warszawa obrazują wielkość ruchu samochodowego w okresach pięcioletnich na drodze wojewódzkiej (nr 875), na odcinku gminy. Wielkość ruchu samochodowego przedstawia Tab. 38.

Tab. 38.

Wielkość ruchu drogowego.

Odcinek drogi	Rok	ŚDR	% sam. osob.	% sam. ciężar.	% autobusów
Kolbuszowa – Przyłęk	1985	1300	47	25	6
	1990	1450	56	10	7
	1995	2200	76	9	3
Przyłęk – Mielec	1985	2800	46	24	9
	1990	1800	53	18	9
	1995	2300	75	10	4

Droga wojewódzka relacji Kolbuszowa – Mielec prowadzi przede wszystkim ruch gospodarczy, okresowo turystyczny.

Tab. 39.

Droga wojewódzka.

Odcinek drogi	Rok	ŚDR	% wzrostu ruchu
Kolbuszowa – Przylęk	1985	1300	
	1990	1450	▲ 1,2
	1995	2200	▲ 1,5
Przylęk – Mielec	1985	2800	
	1990	1800	▲ 0,64
	1995	2300	▲ 1,3

Jak wynika z powyższych zestawień w 1990 roku ruch drogowy na odcinku Przylęk – Mielec zmniejszył się o blisko 36% co należy wiązać ze zmianą systemu politycznego kraju i związanych z nim zmian społeczno – gospodarczych. Należy przypuszczać, że znaczna ilość mieszkańców gminy była związana zawodowo z Mielcem. Od 1990 roku ruch drogowy na tym kierunku powoli ale systematycznie rośnie.

Średni ruch dobowy na drogach wojewódzkich województwa rzeszowskiego wynosił w 1995 roku 2209 pojazdów samochodowych/dobę a wskaźnik wzrostu ruchu w ostatnim okresie pięcioletnim 1,32.

Droga wojewódzka przebiegająca przez teren gminy Niwiska przenosi ruch zbliżony do średniego ruchu dobowego występującego na drogach regionalnych województwa, natomiast wskaźnik wzrostu ruchu na tej drodze był wyższy od średniego wskaźnika w województwie rzeszowskim. Na odcinku Kolbuszowa - Przylęk średni ruch dobowy wzrósł o 50%, co świadczy o znacznym ciężeniu gminy do Kolbuszowej.

1.3. Stan motoryzacji.

Na terenie gminy zarejestrowanych było:

Tab. 40.

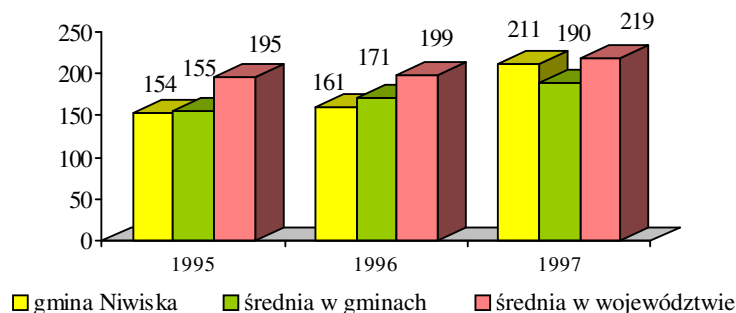
Stan motoryzacji.

Rok	1995	1996	1997	Wskaźnik wzrostu 1995-1996	Wskaźnik wzrostu 1996-1997
Samochody Osobowe	850	890	986	4,7%	10,7%
Wskaźnik motoryzacji	154	161	211	4,5%	31,0%

Z przedstawionych danych wynika, że wskaźnik motoryzacji w ostatnich trzech latach wzrastał systematycznie, w 1996 roku o 4,5% w stosunku do roku poprzedniego, a w 1997 roku aż o 31%. Generalny wzrost ilości samochodów na 1000 mieszkańców następuje sukcesywnie we wszystkich gminach województwa, jednak dynamika wzrostu jest różna i zależy od zamożności mieszkańców gmin. W 1997 roku w gminie Niwiska wskaźnik ten był wyższy od średniej w gminach województwa o około 11%.

Pod względem liczby zarejestrowanych samochodów osobowych (986 w 1997 roku) gmina należy do średnio zmotoryzowanych gmin województwa.

WSKAŹNIK MOTORYZACJI

1.4. Komunikacja zbiorowa.

Obszar gminy obsługiwany jest komunikacją zbiorową PKS. Wszystkie miejscowości na terenie gminy posiadają połączenia z siedzibą gminy w Niwiskach. Gmina posiada również dobre połączenia z Kolbuszową.

2. Gospodarka wodno – ściekowa.

Na terenie gminy Niwiska znajdują się dwa ujęcia wody zasilające wodociągi grupowe.

Ujęcie w Przyłęku składające się z dwóch studni głębinowych o wydajności 54 m³/h zaopatruje w wodę miejscowości: Przyłek, Kosowy, Siedlanka, Hucina. Wokół studni ustalono strefy ochrony sanitarnej zgodnie z decyzją nr OŚ-III-3-6226/1/95 z dnia 31 maja 1995 roku

- strefy ochrony bezpośredniej – tereny w istniejących ogrodzeniach o wymiarach:
studnia S1 – prostokąt o wymiarach 18 m. x 19 m.,
studnia S2A – wycinek koła o promieniu 8 m.,
- strefy ochrony pośredniej wewnętrznej – tereny kół o promieniu 36 m. licząc od zarysu obudowy obu studni,
- strefa ochrony pośredniej zewnętrznej – wspólna dla obu studni o kształcie zbliżonym do paraboli o wymiarach:
w kierunku zachodnim od linii ujęcia – ok. 416 m.,
w kierunku wschodnim od linii ujęcia – ok. 700 m.,
największa szerokość spływu – ok. 2600 m.

W strefach obowiązują zalecane ograniczenia w sposobie zagospodarowania zgodnie z Decyzją.

Ujęcie w Niwiskach składające się z dwóch studni głębinowych o wydajności 86 m³/h zaopatruje w wodę miejscowości: Niwiska, Trześń, Zapole, Hucisko i Leszcze.

Wokół studni ustalono strefy ochrony sanitarnej zgodnie z decyzją nr OŚ-III-3-6226/2/95 z dnia 30 czerwca 1995 roku

- strefy ochrony bezpośredniej – wspólny teren dla obu studni w istniejącym ogrodzeniu w kształcie nieregularnego sześciokąta o wymiarach 49 x 29 x 27 x 9 x 26 x 23 m.,
- strefy ochrony pośredniej wewnętrznej – obszar wspólny kół o promieniu 55 m.,
- strefa ochrony pośredniej zewnętrznej – teren wspólny dla obu studni o kształcie zbliżonym do paraboli o wymiarach:
w kierunku zachodnim od linii ujęcia – ok. 175 m.,
w kierunku wschodnim od linii ujęcia – ok. 1750 m.
największa szerokość spływu – ok. 1250 m.

W strefach obowiązują zalecane ograniczenia w sposobie zagospodarowania zgodnie z Decyzją.

Woda ze studni w obu ujęciach jest bardzo dobrej jakości i nadaje się do picia bez uzdatniania i chlorowania.

Woda ze studni głębinowych pompowana jest do zbiorników wyrównawczych, których jest po dwa na każdym ujęciu (łącznie jest 4 zbiorniki po 150 m³ każdy). W Przyłęku woda tłoczona jest do sieci poprzez zestaw 9-cio pompowy o ogólnej mocy 13,5 kW. W Niwiskach jest układ 3 pomp poziomych, pracujących naprzemiennie każdy o mocy 15,0 kW.

Sieć wodociągowa pracuje w układzie zamkniętym (oba ujęcia są połączone), tak że istnieje możliwość awaryjnego zasilania wszystkich miejscowości w gminie z jednego ujęcia.

Długość sieci w poszczególnych miejscowościach wynoszą:

- Niwiska – 16866 m.,
- Trześń – 4040 m.,
- Hucisko – 6505 m.,
- Zapole – 9341 m.,
- Kosowy – 10190 m.,
- Siedlanka – 12082 m.,
- Przyłek – 5300 m.,
- Hucina – 13427 m.,
- Leszcze –

Średnice sieci wodociągowej wynoszą 200; 160; 110; 90 mm.

Wodociągi magistralne zbudowane są z rur PCV, a przyłącza z rur PE.

Wodociągi na terenie gminy budowano od 1982 roku (w Przyłęku) i systematycznie do końca 1998 roku (ostatnia miejscowość zwodociągowana Leszcze).

Aktualnie korzysta z wodociągów około 5300 mieszkańców, co stanowi około 95% ogółu ludności gminy.

Fragment obszaru położonego w północno – zachodniej części gminy został zaliczony do Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 425 Dębica – Rzeszów – Stalowa Wola, największego i najbardziej zasobnego w wodę w rejonie Zapadliska Podkarpackiego. Obszar ten został utworzony decyzją MOŚZNiL NR KDH 1/01306037/97 z dnia 18 lipca 1997 roku.

W celu zabezpieczenia go przed ewentualnym zagrożeniem utworzony został projekt strefy ochronnej wokół niego, w której będzie obowiązywał sposób zagospodarowania zgodnie z projektowanym Zarządzeniem.

Urządzenia i sieci wodociągowe oraz zasięgi stref ochrony pośredniej zewnętrznej obu ujęć i zasięgi GWZP nr 425 wraz z projektem strefy ochronnej naniesiono na mapach: „Inwentaryzacja stanu istniejącego” w skali 1:10 000 oraz „Diagnoza stanu istniejącego i uwarunkowania rozwoju” w skali 1:25 000.

Aktualnie na terenie gminy Niwiska nie ma systemu zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Około 80% gospodarstw domowych posiada wewnętrzne instalacje wodociągowo – kanalizacyjne. Ścieki sanitarne z istniejących już instalacji kanalizacyjnych w gospodarstwach domowych odprowadzane są kanałami o 0,1 – o 0,2 m. z różnych materiałów do zbiorników bezodpływowych, przeważnie do wód powierzchniowych tj. do rowów przydrożnych lub melioracyjnych. W przypadku odprowadzania do wód powierzchniowych ścieki przepływają przez osadnik gnilny o bardzo różnym okresie przetrzymywania, lecz zdarzają się przypadki bezpośredniego odprowadzania z pominięciem jakiegokolwiek osadnika. Większość zbiorników ścieków i osadników już w swym założeniu często była budowana bez zachowania szczelności – jako studnie chłonne, tak aby ilość ścieków wypompowywana przez wóz asenizacyjny lub odprowadzana do rowu była najmniejsza.

Obiekty użyteczności publicznej posiadają bezodpływowe zbiorniki ścieków.

Aktualnie gmina przygotowuje się do rozpoczęcia realizacji gminnej oczyszczalni ścieków.

3. Energetyka.

Gmina zasilana jest napięciem średnim o wartości 15 kV z linii napowietrznych, magistralnych wyprowadzonych ze stacji redukcyjnych w Mielcu i Kolbuszowej. Magistrale rozgałęziają się na terenie gminy.

Odgałęzienie północne zasilą poprzez stacje transformatorowe wsie: Przyłęk, Kosowy, Siedlanka, Hucina – Staszówka. Odgałęzienie południowe: Niwiska, Trześń, Zapole, Hucisko, Leszcze.

Stacje transformatorowe średniego na niskie napięcie są źródłem zasilania wiejskiej sieci konsumpcyjnej i oświetleniowej, bezpośrednio zasilającej odbiorców.

Sieć średniego napięcia znajduje się zasadniczo w dobrym stanie technicznym i ilościowym. Zainstalowane na stacjach transformatory pokrywają w całości zapotrzebowanie na energię elektryczną aktualnych odbiorców.

Rekonstrukcji i rozbudowy wymaga sieć jedynie w miejscowościach Siedlanka i Kosowy. Konieczna tam jest dobudowa nowych punktów transformatorowych i wymiana konstrukcji i osprzętu na liniach i stacjach istniejących.

Tranzytowo przez teren gminy przebiega trasa linii magistralnej krajowego systemu zasilania najwyższych napięć, to jest linia 400 kV relacji Elektrownia Połaniec – stacja systemowa Widelka koło Głogowa Małopolskiego. Linia wymaga zachowania strefy ochronnej wolnej od zabudowy wynoszącej po 50 m. od osi, ze względu na emitowane pola elektromagnetyczne o wartości przekraczającej normę bezpieczną to jest 1 kV na m.

Problemy do rozwiązania.

- wynegocjowanie z Zakładem Energetycznym środków finansowych na przeprowadzenie niezbędnej rekonstrukcji sieci SN na obszarach o niedostatecznym wyposażeniu w infrastrukturę energetyczną

- przebieg linii 400 kV, wyłącza z zainwestowania pas terenu o szerokości 100 m. z uwagi na podwyższony poziom natężenia pola elektromagnetycznego
- konieczność rozbudowy i modernizacji sieci o niskich parametrach ilościowych i jakościowych, wystarczających dla obciążeń w chwili obecnej, lecz zbyt niskich w chwili wzrostu obciążenia (Leszcze, Hucisko, Zapole, Kosowy).

Mocne strony energetyki.

Zasilanie gminy z dwóch niezależnych źródeł zasilania (GPZ Mielec i Kolbuszowa). Pokrycie w całości bieżącego zapotrzebowania odbiorców energii elektrycznej i stosunkowo dobry stan sieci we wsiach po wykonanej w latach 80-tych modernizacji (Niwiska, Siedlanka, Przyłęk, Hucisko).

4. Telekomunikacja.

Gmina obsługiwana jest łącznością przewodową przez jednego operatora to jest Telekomunikację Polską S.A.

Centrale telefoniczne znajdują się w miejscowości Niwiska i Siedlanka. Są to centrale automatyczne o pojemnościach odpowiednio: 600 i 200 NN. Centrale powiązane są z centralą okręgową w Kolbuszowej magistralami teletechnicznymi, światłowodowymi.

Poziom wyposażenia w środki łączności w gminie należy do średniego w województwie. Wskaźnik gęstości abonentów charakteryzujący ten poziom, to znaczy ilość abonentów na 100 mieszkańców wynosi 10,94 przy średniej województwa b. rzeszowskiego 8,42.

Stan na koniec roku 1997.

W gminie występują znaczne dysproporcje w wyposażeniu i dostępie do środków łączności, dotyczy to ilości abonentów korzystających z telefonów w poszczególnych miejscowościach. Rozpiętość tych dysproporcji sięga od 0,72 abonentów na 100 mieszkańców we wsi Leszcze do 17,74 we wsi Niwiska.

Problemy do rozwiązania w dziedzinie łączności w gminie to:

- przeprowadzenie telefonizacji (rozbudowa sieci abonenckiej) we wsiach: Leszcze (0,72 ab./100 m.), Hucisko (1,1 ab./100 m.), Zapole (2,1 ab./100 m.)
- pozyskanie do obsługi gminy operatorów niezależnych łączności, konkurencyjnych ofertowo i cenowo.

Standard obsługi łącznością przewodową w gminie NIWISKA.

Tab. 41

Abonenci w gminie Niwiska.

Nazwa wsi	Centrala	Abonenci prywatni	Abonenci służbowi	Abonenci sumaryczni	Liczba ludności	Gęstość abonentów/ 100 mieszkańców
Niwiska	WSA 600	218	27	245	1381	17,74
Hucina	-	62	3	65	420	15,40
Hucisko	-	4	1	5	450	1,10
Leszcze	-	1	1	2	275	0,72
Trześń	-	73	2	75	590	12,70
Zapole	-	6	1	7	335	2,10
Siedlanka	PC32 200	66	8	74	650	11,38
Kosowy	-	48	8	56	790	7,08
Przyłek	-	58	8	64	620	10,30
Razem				603	5511	10,94

5. Gospodarka odpadami.

Na terenie gminy Niwiska nie ma obiektu gospodarki odpadami. Odpady komunalne składowane są do pojemników porozstawianych w sąsiedztwie terenów zabudowanych. Odpady wywożone są w kontenerach KP-7 przez Gospodarkę Komunalną w Kolbuszowej na składowisko odpadów komunalnych w Kolbuszowej.

W 1997 roku wywieziono z terenu gminy 970 m³ odpadów komunalnych, co stanowi około 50% ogółu wytworzonych odpadów komunalnych. Pozostałe 50% śmieci jest spalane oraz wywożone do pobliskich lasów, gdzie powstają tzw. „dzikie wysypiska”.

Na terenie gminy nie prowadzi się segregacji odpadów.

W gminie nie wytwarza się odpadów przemysłowych z uwagi na brak zakładów przemysłowych.

6. Gazownictwo.

Gmina Niwiska jest zgazyfikowana w 100% miejscowości za wyjątkiem dwóch przysiółków wsi Kosowy tj. Ługnica i Góra Kosowska.

Z sieci gazu ziemnego korzysta około 4.000 mieszkańców gminy, co stanowi około 73% ogółu mieszkańców. Poszczególne miejscowości zgazyfikowane są techniką średniego ciśnienia z zastosowaniem indywidualnych reduktorów domowych.

Gaz ziemny używany jest do celów konsumpcyjnych i grzewczych.

Gazociągiem źródłowym jest rurociąg relacji Dębica – Komorów Ø 200 mm wysokiego ciśnienia. Gaz o wysokim ciśnieniu redukowany jest na średnie ciśnienie w stacji redukcyjno – pomiarowej I stopnia zlokalizowanej we wsi Niwiska.

Miejscowość Leszcze zaopatruje się w gaz ziemny z gazociągu Ø 80 mm średniego ciśnienia od strony wsi Kamionka (gmina Ostrów).

Około 10% gospodarstw korzysta z gazu płynnego z butli.

Aktualnie zaopatrzenie w gaz do potrzeb konsumpcyjnych i grzewczych jest wystarczające. Jednak w przypadku zwiększenia ilości odbiorców gazu szczególnie do celów ogrzewania, zaistnieje potrzeba wzmocnienia systemu poprzez budowę drugiej stacji gazowej po północnej stronie gminy oraz rozbudowę sieci gazowej w poszczególnych miejscowościach.

5. ANALIZA WARUNKÓW ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO GMINY NIWISKA.

A. PROGNOZA ROZWOJU LUDNOŚCI DO 2010 ROKU I JEJ IMPLIKACJE.

Ludność i jej kwalifikacje, rozwinięta przedsiębiorczość stanowią podstawowy czynnik kształtujący tempo procesów rozwojowych. Prognoza demograficzna określająca strukturę wieku ludności, wynikające z niej zasoby pracy, wielkość populacji dzieci i młodzieży.

Liczebność roczników w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, stanowi podstawę do formowania kierunków polityki społecznej i gospodarczej. Wynikają też z niej określone implikacje (wynikanie, zależność) dla szkolnictwa, ochrony zdrowia i pomocy społecznej oraz kultury a także procesów gospodarczych, w tym dotyczących rynku pracy.

Na przebieg procesów demograficznych do 2010 roku wpływać będą tendencje, zjawiska i procesy wykształcone w chwili obecnej oraz przewidywane do 2010 roku.

Zakłada się model większego niż średnio w województwie przyrostu ludności gminy w wyniku kształtowania się wyższych współczynników urodzeń a więc wyższego przyrostu naturalnego. Jednocześnie z dotychczasowych tendencji wynika, że liczba ludności gminy uzależniona jest od migracji a w szczególności od odpływu ludności z gminy.

Tab. nr 42.

Przewidywane zmiany ludności w latach 1997 – 2010.

Wyszczególnienie		1997	2000	2005	2010	Wzrost lub ubytek w latach 1997-2005		Wzrost lub ubytek w latach 1997-2010	
						Liczby bezwzględne	%	Liczba	%
GMINA NIWISKA Ludność ogółem	I	5584	5625	5706	5768	+122	102,2	+	103,3
	II	x	5659	5805	5945	+221	104,0	0	106,5
	III	x	5585	5580	5582	0	0	0	0
w %		100,0	100,0	100,0	100,0	x	x	x	x
Ludność w wieku Przedprodukcyjnym 0-17 lat	I	1642	1631	1592	1557	-50	97,0	-85	94,8
	II	x	1641	1620	1605	-20	98,6	-37	97,7
	III	x	1618	1554	1510	-88	96,0	-132	93,3
w %		29,4	29,0	27,9	27,0	x	x	x	x
Ludność w wieku Produkcyjnym Mężczyźni 18-64 lata kobiety 18-59 lat	I	3066	3117	3201	3270	+135	104,4	+204	106,6
	II	x	3135	3256	3370	+190	106,2	+304	109,9
	III	x	3085	3100	3135	+ 35	101,1	+ 69	102,3
w %		54,9	55,3	56,1	56,7	x	x	x	x
	III	x	55,1	55,6	56,2	x	x	x	x
Ludność w wieku Poprodukcyjnym	I	876	877	912	942	+ 36	104,1	+ 66	107,5
	II	x	883	929	969	+ 53	106,0	+ 93	110,6
	III	x	882	926	937	+ 50	105,7	+ 61	106,9
w %		15,7	15,8	16,0	16,3	x	x	x	x
	III	x	15,9	16,4	16,8	x	x	x	x

I wariant – przy założeniu dotychczasowych tendencji przyrostu naturalnego i migracji (wzrost umiarkowany).

II wariant – przy założeniu dotychczasowych tendencji przyrostu naturalnego i ograniczeniu odpływu ludności - zatrzymanie ludności w gminie – (wariant dynamiczny)

III wariant – przy założeniu umiarkowanego wzrostu przyrostu naturalnego i zwiększonym odpływie ludności – brak wzrostu ludności a nawet spadek liczby ludności (wariant stagnacji).

Prognozę ludności przedstawiono w trzech wariantach, co obrazuje tabela „Przewidywane zmiany ludności w latach 1997 – 2010.”

Przewiduje się, że nastąpi wzrost ludności gminy do 2010 r.

w wersji I do 5768 osób – o 184 osoby
 w wersji II do 5945 osób – o 361 osób
 w wersji III liczba ludności pozostanie na
 poziomie roku 1997

Nastąpią zmiany w strukturze wieku ludności.

W przedprodukcyjnej grupie wieku, będzie miał miejsce spadek dzieci i młodzieży, zwłaszcza roczników młodszych

w I wersji o 85 osób
 w II wersji o 37 osób
 w III wersji o 132 osoby.

Nastąpi wzrost ludności w wieku produkcyjnym

w wersji I o 204 osoby
 w wersji II o 304 osoby
 w wersji III o 69 osób

Wzrośnie także liczba ludności w wieku poprodukcyjnym

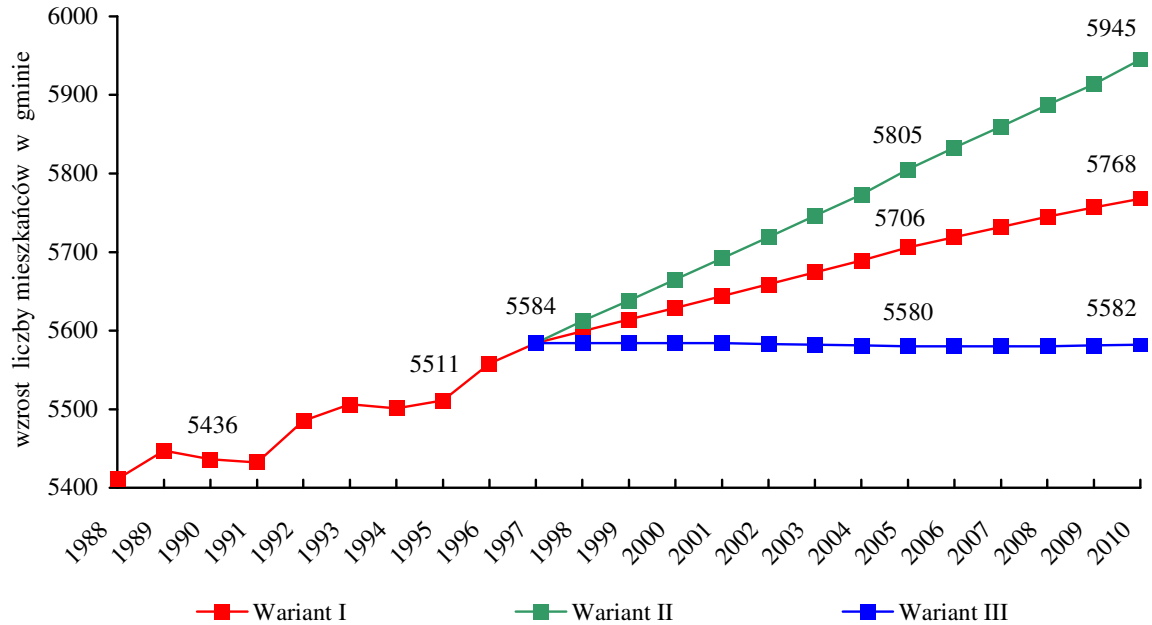
w wersji I o 66 osób
 w wersji II o 93 osoby
 w wersji III o 61 osób.

Wzrost ludności w wieku produkcyjnym wymagać będzie zwiększenia miejsc pracy, natomiast wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym wymagać będzie zwiększenia zakresu pomocy społecznej, opieki i ochrony zdrowia.

Jaki będzie zakres migracji, a co za tym idzie liczba ludności gminy zależeć będzie od polityki władz gminy.

W wyniku stwarzania lepszych warunków życia ludzi, a jest to jeden z podstawowych celów strategii, odpływ ludności z gminy może być zahamowany. Wymaga to prowadzenia prorodzinnej polityki społecznej na którą składa się edukacja i wychowanie dzieci i młodzieży, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, kultura i warunki mieszkaniowe.

WARIANTY PROGNOZY DEMOGRAFICZNEJ GMINY NIWISKA

B. ANALIZA MOCNYCH I SŁABYCH STRON GMINY NIWISKA.

1. **Założenia ogólne.**

Na podstawie materiałów statystycznych i danych z gminy a także informacji porównawczych z innych gmin i debat przeprowadzonych w Urzędzie Gminy Niwiska z udziałem Społecznego Forum Konsultacyjnego – udało się prześledzić podstawowe dziedziny życia społeczno – gospodarczego w gminie i uznać, które ze zjawisk w świetle kryteriów rozwoju (stanu, szans, możliwości, skali problemu, zagrożeń itp.) mogą być uznane jako mocne, a które jako słabe strony rozwoju gminy.

Pewne wątpliwości może wzbudzić brak równowagi stron (stanów obojętnych - ani słabych ani mocnych), ale jest to kwestia przyjętej metody czy konwencji oceny w strategiach, że dane zjawisko, fakt, a nawet pojęcie o czymś zalicza się albo do słabych albo do mocnych stron. Powstaje nawet wątpliwość czy to samo zjawisko, które jest mocną stroną, czasem nie może być również słabą stroną, albowiem znaczenie ma nie sam fakt lecz ocena jego roli postrzegania dodatkowo lub ujemnie. Zatem taki sposób oceny może być subiektywny.

Za wzorem województwa, również gmina musi wyznaczyć sobie dalekosiężne cele i obszary na których ma się odbywać rozwój zagospodarowania.

Musi się wiedzieć na co stawiać, co stwarza najkorzystniejsze szanse poprawy bytu i jakości życia poszczególnym ludziom, ale też społeczności gminnej czy wioskowej.

Dostrzegać szanse to jedno, a umieć je wykorzystać to drugie. Jakim sposobem zmobilizować się do działania, ale też jak zorganizować i wykorzystać środki wymagane do realizacji zamierzeń to sztuka polityki gospodarczej. Jeżeli potrafi się pokazać, że cele są pożyteczne społecznie, to i szanse na pomoc w ich realizacji są realniejsze.

Klasyfikacja gmin byłego województwa rzeszowskiego wg miary rozwoju Hellwiga wskazuje na usytuowanie gminy w końcowej części tabeli – na 43 gminy Niwiska znajdują się w V końcowej klasie 8 gmin. Za strategiami innych gmin przytacza się tabele z załącznikiem. (Tab. 43 i 44).

Główną sferą aktywności gospodarczej w gminie Niwiska powinno być rolnictwo proekologiczne tzn. o ograniczonych skutkach ujemnego oddziaływania intensyfikowanej produkcji rolnej.

Otwarta pozostaje kwestia rozwoju funkcji pomocniczych czy wtórnych do rolnictwa jak turystyka i rekreacja na obszarach chronionego krajobrazu i rozwój usług o jakimś specjalnym nie powszechnym profilu.

W analizie mocnych i słabych stron gminy znaczącą, istotną rolę odgrywają ankiety przeprowadzone wśród mieszkańców, aktywu społeczno – gospodarczego, czy Forum Konsultacyjnego. Pomimo przygotowania ankiet dotyczących zdawałoby się najważniejszych zagadnień bytu i rozwoju gminy dość nikły udział ankietowanych w stosunku do liczby mieszkańców nakazuje z ostrożnością odnosić się do relacji ankietowanych i dyskusji przeprowadzonych w czasie debat w Urzędzie Gminy.

Dyskutanci wskazywali natomiast na duże podobieństwo, analogię sytuacji gospodarczej, standardów życia, szans rozwoju i zagrożeń do gmin sąsiednich o podobnej jak Niwiska konfiguracji terenu, gospodarce rolno – leśnej, zainwestowaniu, a nawet poziomie życia.

Porównanie danych statystycznych w materiałach wejściowych, zainwestowaniu, aktywności podmiotów gospodarczych i opracowań strategicznego rozwoju takich gmin jak Ostrów, Iwierzycy, Przeclaw, Cmolasy, Rakszawa i Raniszów

– pozwoliło na wykrycie i zestawienie mocnych i słabych stron gminy Niwiska. Ponadto gmina, jako jednostka administracyjna sztucznie wydzielona z przestrzeni geograficznej nie powinna być rozpatrywana w oderwaniu od otoczenia.

Przedstawiciele społeczności gminnej dopatrują się niskiej pozycji stanu rolnictwa w gminie i dalszej degradacji tej głównej rolniczej funkcji gminy w przyczynie zewnętrznej tj. złej polityce rolnej państwa, a więc rządu.

Znaczny wpływ na pogorszenie sytuacji w gospodarce rolnej gminy mają zmiany w przemyśle i usługach w sąsiednich (poza gminą) ośrodkach miejskich: Mielcu, Ropczycach, Kolbuszowej, Dębicy i in. – gdzie zwalnia się zatrudnionych zamieszkałych w Gminie Niwiska, a dla których nie ma zatrudnienia w miejscu zamieszkania.

Skupienie uwagi na poszukiwaniu rozwiązań gospodarczych i zatrudnieniu ludzi z gminy przede wszystkim na miejscu – wymaga znacznego wysiłku, a może i czasu, aby przekonanie o tym znalazło powszechne uznanie w świadomości społeczeństwa miejscowego.

2. Pozycja gminy w klasyfikacji rozwoju i poziomu gospodarczego.

WYKORZYSTANE METODY Z. HELLWIGA DO BADANIA STOPNIA ZRÓŻNICOWANIA GMIN POD WZGLĘDEM ROZWOJU GOSPODARCZEGO ORAZ INTERPRETACJA UZYSKANYCH WYNIKÓW.

2.1. Dobór cech diagnostycznych.

Do analizy rozwoju gospodarczego gmin w ujęciu przestrzennym oraz ustalenia hierarchii gmin z punktu widzenia osiągnięto poziomu rozwoju zastosowano metodę taksonomiczną.

Wyjściowy zestaw cech diagnostycznych przyjęty do badań obejmował 19 następujących zmiennych:

1. X1 – ludność na 1 km² powierzchni
2. X2 – śmiertelność niemowląt na 1000 urodzeń żywych
3. X3 – bezrobocie w gminach (w %)
4. X4 – liczba pracujących w przemyśle na 1000 mieszkańców
5. X5 – udział pracujących w przemyśle do ogółu zatrudnionych w %
6. X6 – liczba przemysłowych podmiotów gospodarczych na 100 km²
7. X7 – nakłady inwestycyjne ogółem na 1 mieszkańca w tys. zł.
8. X8 – użytki rolne w ha na 100 ha powierzchni
9. X9 – procent gruntów ornych w strukturze użytków rolnych
10. X10- jakość gruntów ornych we wskaźnikach bonitacji
11. X11- zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m³
12. X12- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na osobę
13. X13- zasoby mieszkaniowe – liczba mieszkań na 1000 ludności
14. X14- liczba lekarzy na 10 tys. ludności
15. X15- liczba lekarzy dentyków na 10 tys. ludności
16. X16- liczba ośrodków zdrowia na 100 km²
17. X17- wypożyczenia w bibliotekach publicznych w woluminach na czytelnika
18. X18- abonenci telefoniczni na 1000 ludności
19. X19- liczba punktów sprzedaży detalicznej na 100 km².

Przyjęcie powyższych mierników było podyktowane względami merytorycznymi. Zakłada się, iż zmienne te dobrze określają poziom rozwoju gospodarczego gmin w województwie rzeszowskim. Dobór ich uwarunkowany był możliwością zdobycia informacji statystycznych z WUS.

2.2. Analiza uzyskanych wyników.

Na podstawie przyjętego zestawu cech wyznaczono, zgodnie z przyjętą metodyką, wartości zmiennych syntetycznych, a następnie przeprowadzono klasyfikację gmin. Klasy badanych obiektów uzyskano wykorzystując schemat oparty na średniej arytmetycznej i odchyleniu standardowego.

KLASYFIKACJA GMIN.

Przyjęte reguły postępowania pozwoliły wyróżnić następujące klasy (typy) gmin pod względem poziomu rozwoju gospodarczego w województwie rzeszowskim:

- klasa I (poziom bardzo wysoki)
- klasa II (poziom wysoki)
- klasa III (poziom średnio wysoki)
- klasa IV (poziom średnio niski)
- klasa V (poziom niski)
- klasa VI (poziom bardzo niski).

Zdecydowana większość gmin województwa rzeszowskiego charakteryzuje się średnim poziomem rozwoju gospodarczego. Na 43 badane gminy aż 31 znajduje się w III i IV klasie. Zaledwie 4 gminy: Mielec, Łańcut, Krasne i Trzebownisko cechują się dość wysokim poziomem rozwoju gospodarczego. Niski poziom charakteryzuje 8 gmin.

Większość badanych gmin (tj. 72,1%) osiąga przeciętny poziom rozwoju gospodarczego.

Tab. 43.

Klasyfikacja gmin województwa rzeszowskiego wg miary rozwoju Hellwiga.

Wyróżnienie klasy	Gminy
Klasa I (poziom bardzo wysoki)	Mielec, Łańcut
Klasa II (poziom wysoki)	Krasne, Trzebownisko
Klasa III (poziom średnio wysoki)	Kolbuszowa, Leżajsk, Tyczyn, Lubenia, Boguchwała, Strzyżów, Niebylec, Sędziszów Młp., Ropczyce, Borowa, Nowa Sarzyna, Gawłuszowice, Markowa, Głogów Młp., Hyżne, Chmielnik Rzeszowski
Klasa IV (poziom średnio niski)	Świlcza, Wiśniowa, Czarna, Błażowa, Czudec, Białobrzegi, Czermin, Iwierzycy, Żołynia, Raniszów, Frysztak, Grodzisko Dolne, Sokołów Młp., Kuryłówka, Stary Dzikowiec
Klasa V (poziom niski)	Niwiska , Tuszów Narodowy, Rakszawa, Kamień, Cmolas, Wielopole Skrzyńskie, Ostrów, Przecław
Klasa VI (poziom bardzo niski)	

Tab. 44.

Klasyfikacja gmin województwa rzeszowskiego wg poziomu rozwoju gospodarczego.

Gmina	Wskaźnik	Gmina	Wskaźnik
Mielec	1,3010	Wiśniowa	0,6316
Łńcut	1,0931	Czarna	0,6315
Krasne	0,9664	Błażowa	0,6305
Trzebownisko	0,8335	Czudec	0,6279
Kolbuszowa	0,7809	Białobrzegi	0,6178
Leżajsk	0,7739	Czermin	0,6112
Tyczyn	0,7718	Iwierzycy	0,5911
Lubenia	0,7600	Żołynia	0,5831
Boguchwała	0,7579	Raniżów	0,5672
Strzyżów	0,7192	Frysztak	0,5661
Niebylec	0,7180	Grodzisko Dolne	0,5566
Sędziszów Młp.	0,7114	Sokołów Młp.	0,5114
Ropczyce	0,7107	Kuryłówka	0,4802
Borowa	0,6933	Stary Dzikowiec	0,4747
Nowa Sarzyna	0,6892	Niwiska	0,4617
Gawłuszowice	0,6807	Tuszów Narodowy	0,4561
Markowa	0,6786	Rakszawa	0,4547
Głogów Młp.	0,6769	Kamień	0,4504
Hyżne	0,6754	Cmolas	0,4319
Chmielnik	0,6620	Wielopole Skrzyńskie	0,4267
Rzeszowski			
Świlcza	0,6407	Ostrów	0,4054
		Przeclaw	0,4024

Źródło: Rzeszowskie Zeszyty Naukowe Prawo-Ekonomia, Małgorzata Stec, Przestrzenne zróżnicowanie gmin pod względem rozwoju gospodarczego w województwie rzeszowskim, tom XX, rok 1996.

3. Identyfikacja mocnych i słabych stron gminy.

Analiza strategiczna wymaga wyodrębnienia mocnych i słabych stron w niżej podanych dziedzinach wraz z oceną szans i zagrożeń.

A. POŁOŻENIE, ŚRODOWISKO NATURALNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> Najmniejsze w regionie zanieczyszczenie środowiska w obszarze gminy wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe – cała gmina leży w obszarze chronionego krajobrazu (MIELECKO-KOLBUSZOWSKO-GŁOGOWSKIEGO) tereny leśne – ok. 46% obszaru gminy dobre warunki hydrogeologiczne ujęcia wód nadających się do spożycia bez uzdatniania złoża kruszywa, torfu 	<ul style="list-style-type: none"> słabe gleby klasy V-VI i częściowa IV o dużym zakwaszeniu, ubogie w potas, fosfor i magnez niezorganizowana gospodarka ściekami i odpadami, brak kanalizacji
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> eksploatacja zasobów wody eksploatacja złóż mineralnych (żwiru, piasku, torfu) promowanie gminy jako miejsca czystego ekologicznie dolesiania gleb gorszej jakości 	<ul style="list-style-type: none"> zanieczyszczenia obszarów wodonośnych ściekami domowymi i mineralizacją (chemizacja) upraw rolnych degradacja lasów dzikimi wysypiskami śmieci i odpadów poprodukcyjnych własnych gminy i obcych niszczenie niezorganizowanym wypoczynkiem i turystyką wrażliwych ekologicznie środowisk leśnych, fauny i flory, małych oczek wodnych, pomników przyrody, wzniesienia pożarów lasu itp.

B. WARUNKI DEMOGRAFICZNE, POTENCJAŁ LUDZKI	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> znaczny procent ludzi młodych rezerwy siły roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> duże bezrobocie małe możliwości zatrudnienia poza rolnictwem proces starzenia się ludzi zwłaszcza rolniczej (duża ilość emerytów i rencistów) duży udział ludności w wieku nieprodukcyjnym niski poziom wykształcenia z przewagą osób z wykształceniem zawodowym i podstawowym
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> wspierane przez władze gminy, podnoszenie kwalifikacji mieszkańców i podejmowanie przez nich inicjatyw gospodarczych 	<ul style="list-style-type: none"> brak perspektyw zatrudnienia emigracja ludzi młodych nikła motywacja podejmowania pracy w gospodarce rolnej

C. POZIOM ZASPOKOJENIA WARUNKÓW SOCJALNO-BYTOWYCH	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze rozwinięta sieć szkół podstawowych • zadawalająca sytuacja mieszkaniowa • dostępność terenów pod budownictwo 	<ul style="list-style-type: none"> • słabo rozwinięty poziom usług medycznych i wyposażenia w sprzęt medyczny • brak wolnych zasobów mieszkaniowych w dyspozycji Zarządu Gminy • niski poziom wyposażenia szkół
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • stały, aczkolwiek powolny wzrost dochodów ludności • organizowanie wsparcia dla osób potrzebujących pomocy socjalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • różnicowanie poziomu dochodów ludności • pogarszające się warunki bytu ludzi szczególnie w wieku poprodukcyjnym • tworzenie grup ludzi w tym dzieci biednych

D. GOSPODARKA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • dominacja sektora prywatnego • w rolnictwie – prywatna własność ziemi • korzystne warunki glebowo-klimatyczne do rozwijania produkcji zdrowej żywności lub hodowli • wyposażenie gospodarstw w podstawowy sprzęt rolniczy • rezerwy siły roboczej • korzystne usytuowanie ośrodków pracy przemysłowo-usługowych poza gminą (Mielec, Kolbuszowa, Dębica, Sędziszów, Ropczyce) 	<ul style="list-style-type: none"> • niska jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej – wysoki stopień zakwaszania gleb • niekorzystna struktura gospodarstw rolnych – duże rozdrobnienie • brak przetwórstwa spożywczo-przetwórczego • niska wydajność i opłacalność produkcji rolnej • mała specjalizacja produkcji rolniczej • mała liczba podmiotów gospodarczych • słabo rozwinięta sieć usług rolniczych i pozarolniczych • brak podmiotów gospodarczych prowadzących działalność przemysłową • ograniczone rynki zbytu • niska wydajność produkcji rolnej • słabo rozwinięta sieć służb związanych z doradztwem i obsługi rolnictwa • wysoki odsetek użytkowników • słabo zorganizowana komunikacja z ośrodkami pracy i usług poza terenem gminy
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój rolnictwa ekologicznego • rozwój hodowli zwierząt • dobre cechy ekologiczne pól rolnych • wzrost podmiotów gospodarczych • rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich • poprawa struktury rolno-własnościowej gospodarstw przez scalenia, przyjmowanie małych areałów • dostęp do tanich kredytów • zorganizowanie targowisk zbytu produkcji rolnej 	<ul style="list-style-type: none"> • kontynuacja zacofanych form gospodarowania w rolnictwie • pogarszająca się sytuacja ekonomiczna w rolnictwie – zagrożenie bytu ludzi na wsi • upadek rolnictwa – obniżanie poziomu życia ludzi w pozostałych dziedzinach gospodarki

E. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • dość prawidłowa sieć dróg – układ i gęstość • dobrze rozwinięta sieć wodociągowa, wydajne ujęcia o dobrej jakości wód • zadawalające zaopatrzenie w sieć elektryczną i gazową • dynamiczny rynek usług telekomunikacyjnych • dostęp do wysypisk śmieci (Kolbuszowa, Kozodrza) • zaangażowanie samorządu i społeczności lokalnej w realizację projektów infrastruktury 	<ul style="list-style-type: none"> • zły stan dróg gminnych • niski standard nawierzchni i brak poboczy • brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków • nie powszechny dostęp do systemów uzbrojenia sieciowego (niektórych obszarów wsi) • brak dyscypliny i kultury społecznej w zakresie usuwania odpadów i śmieci
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • korzystanie z zagranicznych środków pomocowych na inwestycje z zakresie infrastruktury • wykorzystania tradycyjnych i niekonwencjonalnych źródeł energii (materiału drzewnego, energii wiatrowej, słonecznej) 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost kosztów korzystania z sieci i urządzeń oraz poboru energii • możliwość skażenia obszarów w strefach ochronnych ujęcia wód • zanieczyszczenie i skażenie terenów leśnych ściekami i odpadami – prawdopodobnie nie tylko z obszaru gminy
F. KULTURA, SPORT, TURYSTYKA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • znacząca ilość obiektów o wartościach kulturowych i miejsc o wartościach krajobrazowych • duża ilość pomników przyrody (w tym do uznania) • warunki terenowe do organizowania imprez na obszarach leśnych otwartych 	<ul style="list-style-type: none"> • brak rozwiniętej infrastruktury do obsługi turystów, imprez kulturalno-sportowych • brak bazy dla turystyki kwalifikowanej (gastronomii, pól biwakowych, gospodarstw agroturystycznych, szlaków turystycznych, obiektów sportowych) • brak zbiorników wód otwartych dla rekreacji
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • utworzenie szlaków turystyki pieszej, rowerowej, konnej • organizowanie zawodów modeli latających, sportów terenowych, biegów, placówek treningowych itp. • rozwijanie zainteresowań, różnych form zainteresowań oświatowych i kulturowych wśród społeczności gminy • rozwój takich form turystyki i rekreacji jak trasy piesze, rowerowe, konne, agroturystyka, ośrodki treningowe różnych dziedzin sportu 	<ul style="list-style-type: none"> • degradacja walorów środowiska naturalnego i kulturowego • względnie niski poziom rozwoju społeczeństwa w porównaniu z regionami o znacznej aktywności

G. WARUNKI WSPIERAJĄCE ROZWÓJ GOSPODARCZY	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • przeświadczenie mieszkańców o wartości środowiska i pozytywnych cechach społeczeństwa w gminie • aktywna postawa społeczeństwa i władz gminy • dostęp do funduszy wspierających rozwój infrastruktury • funkcjonowanie banku i różnych form kredytowania działalności gospodarczo-inwestycyjnej • łatwe kredyty rolnicze 	<ul style="list-style-type: none"> • brak możliwości pozyskania zewnętrznych inwestorów • brak dużego kapitału prywatnego zainteresowanego udziałem w rozwoju gminy • ograniczone możliwości wspomagania działalności za pomocą tanich kredytów • niedostateczne przygotowanie kadr do aktywizacji gospodarki w gminie • przewaga małych firm w ogólnej liczbie podmiotów
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • uruchomienia działalności, rozwoju inwestycji, • zwiększenie zatrudnienia, poprawy jakości życia 	<ul style="list-style-type: none"> • uruchomienie nadmiernej ilości zadań bez zapewnienia możliwości kredytowania i spłat pożyczek i uzyskania efektów

7. KIERUNKI ROZWOJU STRATEGICZNEGO GMINY.

1. Misja gminy.

Do podstawowych obowiązków władzy gminy należy także sterowanie gminą aby powstawał efekt potencjałów rozwojowych czyli warunki zachęcające podmioty gospodarcze i ludność do rozszerzania już istniejącej działalności i nowych lokalizacji.

Wspomniany EFEKT POTENCJAŁU powstaje w wyniku realizowania inwestycji – korzyści różnych użytkowników a w konsekwencji wzrost dochodów władz gminnych.

Działanie tego mechanizmu rozwojowego odbywa się poprzez inwestycje własne władz gminy lub inwestycje innych użytkowników (zachęcanych różnymi sposobami do tej działalności).

Zatem podstawowe zadanie władz samorządowych sprowadza się do:

- sterowania rozwojem tak, aby powstawały korzyści lokalizacyjne
- jak najlepszego ich spożytkowanie w celu wzrostu konkurencyjności gospodarki oraz zdynamizowania rozwoju gminy jako całości.

Ten nakaz bierze się stąd, że w gospodarce rynkowej gminy KONKURUJA ZE SOBA w celu pozyskania kapitału na swój teren. Aby gmina mogła konkurować musi być atrakcyjna dla różnego rodzaju działalności gospodarczej – musi znać MOCNE i SŁABE strony działalności gospodarczych na swoim terenie.

Istnieją różne sposoby badania konkurencyjności gmin w poszczególnych dziedzinach gospodarki i życia w gminie, a jednym z nich jest metoda wskaźnika syntetycznego.

Za strategiami gmin wykonywanych przez Rzeszowską Agencję Rozwoju Regionalnego przytacza się dane, z których niestety wynika niska pozycja gminy NIWISKA. (Tab. 43 i 44).

Najczęściej konkurencyjność w tym przypadku jako atrakcyjność gmin określa się przy pomocy takich czynników jak:

Zasoby i walory ludzkie i kapitałowe, walory środowiska przyrodniczego i kulturowego, poziom rozwoju i nowoczesność gospodarki, poziom bezrobocia, wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną, klimat dla przedsiębiorczości tworzony przez władze, lokalizacja względem głównych szlaków komunikacyjnych itd.

Z diagnozy stanu istniejącego uwzględniającej kryteria z różnych dziedzin (patrz str. 67) z analizy uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju oraz z konkurencyjności gospodarki gminy wyłaniają się PODSTAWOWE PROBLEMY ROZWOJU GMINY.

Do wyłonienia problemów prowadzi określenie celów rozwoju, które, aby uporządkować według ważności (hierarchii) grupuje się w kilku sferach nazywanych w strategiach obszarami strategicznymi (np. sfera społeczna, ekologiczna, gospodarcza, kulturowa, przestrzenna, infrastrukturalna itp.).

Dodatkowym kryterium ustalenia hierarchii celów i zaliczenia ich do któregoś z obszarów są oceny pomocnicze, jakby możliwości rozwiązywania problemów ujętych w takich kategoriach jak:

potrzeby społeczne | sprawność funkcjonowania | zdolność rozwoju

Pamiętać przy tym należy, że wszystkie uporządkowane cele rozwoju realizowane będą w zmieniających się okolicznościach i warunkach w jakimś przewidywanym czasie.

Pewne cele będą realizowane szybciej, inne mogą się okazać za trudne i zadaniem strategii jest weryfikacja działań wg jakiegoś porządku, który powinien wynikać z podporządkowania działań nadrzędnej idei jaką jest MISJA GMINY czyli rodzaj uwieńczenia wszystkich działań, cel nadrzędny.

MISJA GMINY NIWISKA

MISJĄ GMINY JEST ZAPEWNIENIE SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO ROZWOJU CAŁOŚCI GMINY, ZAPEWNIENIE MIESZKAŃCOM MOŻLIWIE NAJWYŻSZEGO POZIOMU ŻYCIA, PRZY OPTYMALNYM WYKORZYSTANIU WALORÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO, ROZWOJU ROLNICTWA I PRODUKCJI PRZETWORÓW ROLNO – LEŚNYCH PRZYJAZNYCH EKOLOGII, A PONADTO UTRZYMANIU I ROZWOJU DOBREGO POZIOMU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, A NA JEJ BAZIE POZYSKIWANIE INWESTORÓW ZEWNĘTRZNYCH I OFEROWANIE AKTYWNEGO WYPOCZYNKU MIESZKAŃCOM MIAST I TURYSTOM W CZYSTYM, CIEKAWYM HISTORYCZNIE I KRAJOBRAZOWO OTOCZENIU.

Kolejnym etapem opracowania strategii jest wyznaczenie obszarów strategicznego rozwoju gminy NIWISKA, według priorytetów (hierarchii ważności) w 3 poziomach.

MISJA GMINY NIWISKA

1. ROLNICTWO I PRODUKCJA ROLNA POD KĄTEM RYNKÓW ZBYTU	I ^{*)}	2. ŚRODOWISKO NATURALNE I KULTUROWE

3. PROMOCJA GMINY POD KĄTEM INWESTYCJI ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	II ^{*)}	4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5. BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE	III ^{*)}	6. TURYSTYKA I AGROTURYSTKA
7. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA		

^{*)} poziomy priorytetów rozwojowych

1 – 7 Obszary (dziedziny) działalności strategicznej.

2. Cele i zadania strategiczne.

W wybranych obszarach strategicznych wyznaczono w oparciu o diagnozę stanu, analizy rozwoju, mocne i słabe strony gminy Niwiska, poglądy mieszkańców, a także wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania oraz wnioski władz samorządowych i państwowych – cele i zadania strategiczne. Przeważająca ich ilość zostanie przeniesiona do studium (uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Niwiska) w postaci kierunków rozwoju przestrzennego polityki realizacji celów strategicznych.

OBSZAR I

ROLNICTWO I PRODUKCJA ROLNA KĄTEM RYNKÓW ZBYTU

Cele obszaru

- Utrzymanie rolniczego charakteru gminy.
- Stworzenie korzystnych warunków zbytu produktów rolnych.
- Poprawa opłacalności produkcji rolnej.
- Utrzymanie stałego poziomu produkcji rolnej.
- Zmiany w świadomości rolników i zainteresowanie ich rozwojem gospodarstw.

Zadania realizacyjne.

- Szerokie promowanie opłacalnych form produkcji.
- Rozwój doradztwa rolniczego.
- Wspieranie postępu biologicznego w produkcji roślinnej i zwierzęcej.
- Podnoszenie jakości produkowanej żywności.
- Scalanie gruntów, zwiększenie obszarów gospodarstw.
- Poprawa jakości gruntów rolnych poprzez regulację stosunków wodnych, tworzenie zbiorników retencyjnych.
- Wykorzystanie niższych klas gruntów na inny rodzaj użytkowania: stawy, szkółki leśne, poletka doświadczalne itp.
- Samoorganizowanie się rolników, tworzenie grup producencko – marketingowych.
- Tworzenie punktów skupu i informacji o cenach i opłacalności produkcji.
- Przygotowanie dużych wspólnych partii towarów na sprzedaż.

OBSZAR II

ŚRODOWISKO NATURALNE I KULTUROWE

Cele obszaru

- Zachowanie dobrego stanu środowiska naturalnego.
- Eliminacja czynników szkodliwych dla przyrody, stanu wód, gleby i powietrza.
- Racjonalne korzystanie z walorów środowiska naturalnego.
- Utrzymanie i ochrona przed zniszczeniem układów i elementów historycznych przestrzennego rozwoju zagospodarowania gminy.
- Twórcze nawiązanie i podporządkowanie współczesnego zagospodarowania tradycji i kulturze środowiskowej zachowanej i podanej w przekazach historycznych.
- Wykorzystywanie w zagospodarowaniu i użytkowaniu walorów krajobrazowych w przestrzeni gminy.

Zadania realizacyjne (z komentarzem)

- prowadzić aktywną propagandę (promowanie) gminy w całości objętej MIELECKO – KOLBUSZOWSKO – GŁOGOWSKIM OBSZAREM CHRONIONEGO KRAJOBRAZU w dostosowaniu do zasad specjalnych obowiązujących w tym obszarze.
- Zaliczyć ten obszar do tzw. systemu ECONET – POLSKA do obszaru węzłowego o znaczeniu ponadregionalnym (duże kompleksy leśne o mało przekształconych warunkach przyrodniczych, czystych wodach, jako obszar źródłiskowy wielu cieków).
- Zalesiać rolnicze nieużytki.
- Prowadzić rekultywacje po eksploatacji złoża odkrywkowego kruszyw, piasku i torfu.
- Przestrzegać ustalonych (lub ustalić) warunki użytkowania terenu w strefach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 425 oraz w strefach ochronnych ujęć wodnych dla gminy.
- Ustalić otulinę ochronną wokół rezerwatu przyrody „Buczyna na Płaskowyżu Kolbuszowskim”, użytku ekologicznego „Jeziórko” i ew. innych.
- Objąć ochroną pomnikową pojedyncze drzewa lub grupy drzew o dobrej kondycji zdrowotnej, walorach estetycznych lub starodrzewy, oraz bezwzględnie chronić ustalone w tym zakresie pomniki przyrody.
- Poddać stałym zabiegom konserwatorskim i pielęgnacyjnym zabytkowy zespół parkowo – dworski w Niwiskach oraz „resztówki” w Przyłęku, Trześni, Kosowach.
- Chronić przed przeznaczeniem na cele nierolnicze gleby klas III i IV gruntów ornych oraz gleby organiczne, podobnie jak grunty zdrenowane.

OBSZAR III

PROMOCJA GMINY POD KĄTEM INWESTYCJI – ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Cele obszaru

- Rozwój ekonomiczny gminy z naciskiem na przedsiębiorczość.
- Kompleksowy rozwój usług komunalnych, oświatowych i kulturalnych.
- Tworzenie nowych miejsc pracy.
- Stworzenie systemu promocyjnego wizerunku gminy, jej atrakcyjnych terenów.
- Poprawa estetyki gminy.

Zadania realizacyjne

- Wyznaczenie terenów na których dopuszczać się będzie lokalizację przedsiębiorstw i obiektów usługowych.
- Rozwój zakładów produkcyjno – przetwórczych i usługowych spełniających wymogi ochrony środowiska naturalnego.
- Rozwój przetwórstwa na bazie produkcji rolnej i leśnej.
- Podejmowanie akcji na rzecz upiększania wybranych miejsc, gospodarstw, ogrodów przydomowych, przystanków, itp.
- Anonse w prasie reklamujące gminę, tereny do inwestowania, walory środowiska.

OBSZAR IV

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Cele obszaru

- Modernizacja dróg na terenie gminy.
- Budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków.
- Poprawa stanu środowiska i higieny życia ludności oraz otoczenia terenów zabudowanych.
- Zwiększenie bezpieczeństwa na drogach.

Zadania realizacyjne.

- Poprawa nawierzchni dróg i poboczy.
- Oświetlenie, chodniki, telefony.
- Uzyskanie akceptacji społecznej planowanych przedsięwzięć.
- Przygotowanie dokumentacji technicznych, projektów.
- Pozyskiwanie środków finansowych na inwestycje z zakresu infrastruktury.

OBSZAR V **TURYSTYKA I AGROTURYSTYKA**

Cele obszaru

- Stworzenie bazy turystycznej na terenie gminy.
- Nowy sposób użytkowania terenu, miejsca pracy, dochody gminy, poprawa warunków życia.
- Dostęp do preferencyjnych kredytów.

Zadania realizacyjne

- Stworzenie systemu informacji o walorach terenu i dostępności do urządzeń.
- Zorganizowanie miejsc przebywania rekreacyjnego, treningów sportowych, wypoczynku rodzinnego, imprez turystycznych, kulturalnych.
- Budowa niezbędnej infrastruktury rekreacyjnej, tras pieszych, rowerowych, konnych, boisk ćwiczebnych.

OBSZAR VI **BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE**

Cele obszaru

- przygotowanie terenów budowlanych.
- Obsługa terenów budowlanych siecią infrastruktury technicznej.
- Ułatwianie inwestorom indywidualnym nabywanie działek budowlanych.

Zadania realizacyjne.

- Pomoc w przygotowaniu terenów w zakresie obsługi geodezyjnej i dokumentacji budowlanej.
- Promocja finansowania terenów pod budowę.
- Doradztwo projektowo – wykonawcze.
- Organizowanie gospodarczego – sąsiedzkiego systemu wykonawstwa.
- Założenie bazy materiałów najbliższej terenów realizacji.

OBSZAR VII **INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA**

Cele obszaru

- Poprawa standardu usług w gminie.
- Podnoszenie wizerunku gminy w oczach mieszkańców.
- Podnoszenie oświaty, stanu zdrowia, stylu życia, poziomu kultury mieszkańców.

Zadania realizacyjne

- Starania władz gminnych o rozwój placówek usługowych: szkolnych, ośrodka zdrowia i domu kultury.
- Organizowanie i propagowanie różnych form wypoczynku mieszkańców.

- Aktywizacja działalności kulturalno – sportowej wśród młodzieży szkolnej.
- Przygotowanie we wsiach pomieszczeń klubowych dla prowadzenia spotkań towarzysko – oświatowych, prelekcji, zajęć sportowo – rekreacyjnych.

3. Środki systemu wsparcia działań strategicznych.

a) Pozyskiwanie środków budżetowych – zasady ogólne.

Realizacja przewidywanych w strategii zadań zależy niewątpliwie od społecznego partnerstwa i zaangażowania oraz aktywności społeczeństwa. Ponadto od identyfikacji się z misjami, celami i przyjętymi kierunkami działań.

Stronami realizacji strategii będą więc środowiska, instytucje i podmioty, które dysponują zasobami (środkami) lub posiadają umiejętność realizacyjną jak np. samorząd, organizacje społeczne, administrację rządową i specjalną, podmioty gospodarcze jak gospodarstwa rolne, handlowe, usługowe, a także otoczenie działalności gospodarczej i społecznej jak banki, fundacje, zarządy programów pomocowych, instytucje doradczo – konsultingowe i szkoleniowe.

Wpływ na realizację zadań wynikających ze strategii będą miały czynniki zewnętrzne, w tym polityka regionalna państwa, finansowa, przestrzenna, prorodzinna, rolna, skupowa, zabezpieczająca itp.

Ze strony państwa oczekuje się wspierania w rolnictwie postępu w biologicznej produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz regionalnych preferencji kredytowych przewidzianych w programie rozwoju rolnictwa 9kredyty obrotowe, inwestycyjne, skup, a także dofinansowanie rozbudowy infrastruktury technicznej wsi.

Prowadzącą rolę w tych wsparciach mają odgrywać banki i instytucje finansowe, Fundacje Programów Pomocy dla Rolnictwa, Agencje Rynku Rolnego, Agencje Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Fundusz Ochrony Środowiska, Fundusze Spółdzielczości Wiejskiej, Urzędy Pracy, Agencje Rozwoju Regionalnego, Małopolska Giełda Rolnicza, Fundacje wspomaganie zaopatrzenia Wsi w Wodę, Agencja Własności Skarbu Państwa, Europejski Fundusz Rozwoju Wsi polskiej, fundusze pomocowe dla rolnictwa Unii Europejskiej, Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale, a przede wszystkim całe społeczeństwo gminy i jego miejscowi liderzy.

Część strategicznych zadań będzie realizowana ze środków budżetowych gminy wg decyzji samorządu. Jednocześnie samorząd i zarząd gminy będzie musiał podjąć aktywne starania na rzecz pozyskania środków finansowych w tym subwencji ze strony budżetu państwa i wyżej wymienionych jednostek wspierających. Działania własne samorządu winny być skupione na regulacjach dyscypliny podatkowej (rozkładanie na raty, odraczanie terminów płatności, zaniechanie poboru podatku lub zwolnienia z niego, stosowna polityka czynszów, obligacji gminnych itp.

Z realizacją strategii wiąże się promocja i reklama gminy. Rozpowszechnianie szczególnie poza obszarem gminy jej walorów naturalnych. Korzyści z inwestowania w gminie, szans aktywnego gospodarowania i dobrych warunków bytowania mogą być atutami rozwoju gminy i poprawy warunków życia ludzi.

Promocji gminy nie uda się wykonać doraźnym zabiegiem czy jakimś akcyjnym wysiłkiem, Potrzebnych dla takiego działania rzeczowych informacji o gminie nie uda się uzyskać z systemów statystyki publicznej – konieczny jest

monitoring czyli bardziej stała obserwacja i zbiór informacji o gminie, po to by sprawić większą wiarygodność i autentyczność wyjątkowości cech gminy i tego co w niej można osiągnąć. Zasadniczą rolę może tu odgrywać placówka rozwoju i promocji gminy.

Wymienione wyżej zasady ogólne realizacji strategii można rozwinąć i podać zestaw bardziej szczegółowych propozycji opartych o już istniejące formy działania, ale nie zawsze doceniane przez władze i mieszkańców gminy lub wskazać możliwości poczynić, które gdzie indziej funkcjonują, albo takie, które w Niwiskach mają szczególne szanse.

c) Działalność promocyjna gminy – w zakresie rolnictwa i działalności gospodarczej poza rolniczej.

W podstawowej obecnie i w przyszłości działalności gospodarczej gminy – rolnictwie powinna nastąpić restrukturyzacja i modernizacja – podporządkowana potrzebom surowcowym przetwórstwa rolno – spożywczego oraz zorganizowanemu rynkowi.

Racjonalizacja produkcji rolniczej wymaga specjalizacji i koncentracji – zróżnicowanej w zależności od wielkości gospodarstw.

I grupa gospodarstw powyżej 5 ha – produkcja zbóż, mleka i żywca, dostarczane będą surowce do przemysłu zbożowo – młynarskiego, zakładów mięsnych i mleczarskich. Wymagana jest dostawa materiału kwalifikowanego zbóż i ziemniaków do zidentyfikowania produkcji. Nawożenie do ponad 120 kg NPK na 1 ha oraz wapnowania do 140 kg na 1 ha. Konieczna subwencja postępu biologicznego i dostęp do kredytów.

II grupa gospodarstw w przedziale 2 – 5 ha najczęściej dwu zawodowe – produkcja ogrodnicza warzyw i owoców przy współdziałaniu z odbiorcami, przynajmniej część z nich winna się specjalizować w produkcji zdrowej żywności (przy niższej wydajności i niższych plonach). Rekompensatą winny być ceny wyższe o 50%.

W tej grupie uzupełniająca może być hodowla drobnego inwentarza, pszczelarstwo i uprawa ziół. Szanse powodzenia w tych gospodarstwach mogą zwiększyć formy organizacji np.: zespołów producenckich, grup marketingowych, wspólna promocja i organizowanie rynku zbytu. Wymaga to przełamania oporów właścicieli gospodarstw, edukacji, systemu zachęt i włączenia się zakładów przetwórczych, Izby Rolniczej oraz Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

III grupa gospodarstwa najmniejsza obszarowo tzw. „socjalne” – produkcja przeznaczona głównie na samo zaopatrzenie, dochody pochodzą będą przede wszystkim z działalności poza rolniczej.

Zbyt produktów rolnych zależeć będzie od rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego i zorganizowanego odbioru płodów rolnych. Wymagane jest powiązanie odbiorców z producentami, a w razie uznania za racjonalne tworzenia na terenie gminy mniejszych zakładów przetwórstwa rolno – spożywczego. Sposobem na powodzenie może być doradztwo i nadzór, kontrola technologii, a w miarę możliwości gwarancje cenowe.

Wprowadzenie nowoczesnych metod uprawy, różnych form szkolenia i opieki naukowej nad producentami może się okazać skuteczne tworzenie małych firm usługowo – handlowych – pośredników działających bez wysokich nakładów.

Rolą instytucji, banków i władzy lokalnej będzie tworzenie klimatu sprzyjającego rolnikom i przetwórcom – dystrybutorom, a także firmom

pomocniczym obsługującym działalność gospodarczą na wsi np. przetwórstwo drewna, produkcja materiałów budowlanych, usługi budowlane.

Tak rozwijana aktywność gospodarki rolnej wymaga wykorzystania istniejących rezerw lokali i obiektów, a także przygotowania działek pod nowe lokalizacje. Niektóre z nich mogą działać, być wyznaczane jako rozproszone, ale celowa będzie koncentracja wielu usług działających na rzecz rolnictwa i ludności w koncentracji czyli w ośrodkach handlowo – usługowych.

Instytucje pomocowe, które mogą być zaangażowane przy promocji gminy:

- Regionalna Rada Solidarności Gospodarczej.
- Fundacja Spółdzielczości Wiejskiej.
- Fundacja Zaopatrzenia Wsi w Wodę.
- Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej.
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.
- Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa.
- Giełdy, Targi, Banki.

Międzynarodowe:

- Fundacja programów pomocy dla Rolnictwa „FAPA”, PHARE, ASAL, EFSAL i in.

Instytucje te mogą wspierać, oprócz programów restrukturyzacji i modernizacji produkcji rolnej, przedsięwzięcia z zakresu budowy wodociągów i kanalizacji, telefonizacji, dróg, małej przedsiębiorczości, tworzenie nowych miejsc pracy, podnoszenia kwalifikacji zawodowych, doradztwa i informacji w rolnictwie.

c) Rozwój agroturystyki i funkcji turystycznych.

Równoległą choć na razie obecnie nierozwiniętą funkcją gminy może być agroturystyka nastawiona na obsługę mieszkańców z wielkich aglomeracji (Śląska, Łodzi, Warszawy) lub klubów sportowych, młodzieżowych i turystów indywidualnych oraz wszystkich, którym można oferować osobliwości przyrody, ekologii, kultury, folkloru i konkurencyjne ceny.

Gmina Niwiska, choć nie obfituje w zabytki ale ze względu na walory przyrodnicze i klimat oraz krajobraz i rozległe lasy bogate w zwierzynę i runo leśne posiada dobre, mało wykorzystane warunki do rozwoju turystyki i wypoczynku, rozwoju turystyki pobytowej.

Daje się wyróżnić pewne charakterystyczne zakresy rozwoju w tej dziedzinie np.

- agroturystyka i turystyka wiejska
- zagospodarowanie szlaków i tras turystycznych
- turystyka aktywna, rekreacyjna, specjalistyczna.

W pierwszym zakresie bazować można na tradycji związanej ze wsią, kulturą ludową, zachowanymi urządzeniami i urządzeniami rolniczymi. Wykorzystać można warunki mieszkaniowe, sprzedaż produktów rolnych z własnej uprawy i hodowli, ustawiać namioty lub domki letniskowe w zagrodach lub w ich sąsiedztwie, budować altanki, placyki zabaw, huśtawki, miejsce na ogniska itp.

W drugim zakresie bazując na wyznaczonych trasach: szlakach turystycznych i trasach samochodowych przebiegających przez gminę rozwijać infrastrukturę turystyczną. Odpowiednio wydzielić i urządzić miejsca widokowe dla zatrzymania się wędrujących lub jadących, z punktami gastronomii i informacji.

Informacje powinny dotyczyć wydarzeń z dziejów miejscowości (historia i wydarzenia do II wojny, rola postaci Jana Hupki).

Oznaczone winny być pomniki przyrody żywej i nieożywionej, dominanty widokowe, kapliczki, założenia folwarczne, stare zagrody, cmentarze, stanowiska archeologiczne, osobliwości fauny i flory itp.

Ponadto informacje o obsłudze, ceny oraz odległości do innych miejscowości i osobliwości turystycznych. Podobne informacje o odległościach i napisami jaka jest następna miejscowość mogłyby być przy znakach drogowych. Celowe jest oznaczenie miejsc noclegowych, pobytowych, telefonach, usługach itp.

W trzecim zakresie wymagane jest zaangażowanie organizacyjne jednostek miejscowych i ewentualnie z poza gminy, w celu organizowania wędrowek pieszych, rowerowych, konnych, imprez na łonie przyrody, zawodów sportowych, boisk do gier zespołowych, pola golfowego, obozów treningowych, szkoleń, grzybobrania itp.

Organizowanie funkcji turystycznych musi się odbywać w sposób wykluczający kolizję z wymogami ekologicznymi.

4. Wykaz przedsięwzięć planowanych w strategii rozwoju województwa rzeszowskiego na lata 1998 – 2002 do realizacji przez gminę Niwiska.

Tab. 45.

Wybrane przedsięwzięcia dotowane.

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Koszt ECU	Źródła finansowania
1.	Budowa wodociągu dla wsi Leszcze	1998-1999	75.000	75% środki własne 25% kredyty, dotacje
2.	Budowa oczyszczalni ścieków w Niwiskach oraz budowa kanalizacji ściekowej dla wsi Niwiska	1997-2002	2.054.000	55% środki własne 30% kredyty, dotacje 15% środki pomocowe
3.	Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji w Przyłęku, Siedlance i Trześni	2000-2002	2.000.000 ¹⁾	
4.	Modernizacja dróg gminnych, budowa chodnika	1999-2002 1999-2000	600.000 ¹⁾	
5.	Budowa sali sportowej w Siedlance oraz budowa basenu pływackiego w Niwiskach	2000-2002 2000-2002	300.000 ¹⁾ 400.000 ¹⁾	

9. UWAGI KOŃCOWE DO STRATEGII.

1. Strategię rozwoju gminy Niwiska opracowano na podstawie istniejących, stworzonych przez autorów materiałów wejściowych porównywalnych do materiałów w oparciu o które wykonywane są strategie i studia warunków i kierunków zagospodarowania gmin sąsiednich i innych w województwie podkarpackim.
2. Współpraca zespołu autorskiego z Zarządem Gminy pozwoliła dotrzeć do informacji niedostępnych ze źródeł statystycznych ośrodka wojewódzkiego i łącznie z materiałami WUS dane te pozwoliły określić stan i ocenę rozwoju podstawowych dziedzin życia społeczno – gospodarczego gminy Niwiska.
3. W związku z dość niską pozycją rozwoju gospodarczego gminy – w porównaniu z innymi gminami – podjęto próbę włączenia poprzez Społeczne Forum Konsultacyjne szerszego grona ludzi do udziału w opracowaniu strategii. Społeczne konsultacje nie przyniosły być może spodziewanych oczekiwań (m.in. z powodu zanikającej frekwencji uczestników spotkań), to jednak pomogły do formułowania poglądów na temat celów rozwoju, szans i zagrożeń osiągania celów oraz tempa poprawy warunków i działań koniecznych dla utrzymania właściwego poziomu rozwoju i stosownych do niego warunków bytu mieszkańców.
4. Opracowanie strategii i studium przestrzennego zagospodarowania przez ten sam zespół autorski pozwoli na uzupełniające konsultacje społeczne w dalszej fazie prac nad studium, a tym samym weryfikację i konkretyzację końcowych ustaleń studium.
5. Na podsumowanie wyników strategii daje się stwierdzić kilka najważniejszych uogólnień.
 - 5.1. Nienajkorzystniejsze warunki i pozycję rozwoju gospodarczego gminy w porównaniu z obszarami dynamiczniejszego rozwoju mogą być rekompensowane wyjątkowymi warunkami środowiska naturalnego i dostosowaniem do warunków ochrony tego środowiska właściwych, przede wszystkim nieintensywnych form gospodarowania wynikających z funkcji rolniczej gminy.
 - 5.2. Produkcja rolna w gminie w pierwszym rzędzie zależeć będzie od rozstrzygnięcia problemów sytuacji rolnictwa polskiego w kontekście europejskim, a konkretniej rolnictwa w regionie (województwie) podkarpackim. Rozumie się przez to głównie ochronę ekonomiczności produkcji rolniczej tzn. warunki pracy na wsi bez względu na transformacje społeczne i organizacyjne na samej wsi, jeżeli rolnictwo ma w ogóle egzystować jako dział gospodarki.
 - 5.3. Wtórnią do rolnictwa jest rozwijanie innych funkcji gospodarczych z tzw. obszaru otoczenia gospodarczego. Są to zarówno urządzenia i ośrodki obsługi rolnictwa z rozwojem przetwórstwa bądź eksportem produktów rolnych, jak też bardziej niezależne usługi i produkcji dające zatrudnienie mieszkańcom niezatrudnionym w rolnictwie.
 - 5.4. Podstawową szansę w sferze pozarolniczej upatruje się w rozwoju agroturystyki i usług rekreacyjno – sportowych, organizowanych w oparciu

o ekologiczne środowisko lasów, czystych i dobrych wód, korzystne warunki klimatyczne.

- 5.5. Rozwój dodatkowych uzupełniających do rolnictwa funkcji wiąże się z promocją gminy, uzyskiwaniem wsparcia finansowego, głównie na rozwój infrastruktury technicznej, a przede wszystkim kanalizacji sanitarnej i telefonów (w pewnym zakresie energetyki) oraz właściwego stanu dróg pod względem nawierzchni, bezpieczeństwa pieszych i ruchu.
 - 5.6. Ewentualne zachęcanie inwestorów do lokalizacji inwestycji w gminie może stanowić aktywna gospodarka gruntami, podobnie jak dla indywidualnych inwestorów budownictwa mieszkaniowego tzn. tworzenie zasobów terenów oferowanych przez gminę po zachęcających inwestorów cenach gruntu.
6. Bardzo istotnym dla rozwoju społecznego i gospodarczego gminy Niwiska jest uwarunkowanie zewnętrzne jakim jest rozwój ośrodków w zasięgu, których gmina się znajduje Kolbuszowa, Mielec, Sędziszów i Ropczyce. Zawsze istniało ciążenie do usług w tych gminach i tam był poważny procent zatrudnionych z gminy Niwiska.
 7. Można wobec powyższego stwierdzić, że scenariusz rozwoju gminy Niwiska jest jeden – nie ma wielu wariantów, będzie oparty na rolnictwie, ale za to może być wariantowane tempo rozwoju zarówno rolnictwa jak i funkcji pochodnych, które w dużym stopniu zależą od rozwoju gospodarczego otoczenia gminy, od czego jest zależny w sposób znaczny byt mieszkańców gminy Niwiska.

**10. SKŁAD ZESPOŁU PROJEKTOWEGO STRATEGII
ROZWOJU GMINY NIWISKA.**

- mgr inż. arch. Wiesław Pankiewicz
- główny projektant Nr 479/88
- mgr inż. arch. Krystyna Doniec
- uprawnienia urban. Nr 480/88 – współpraca
- mgr Maria Kawalek
- tok formalno-prawny - infrastruktura społeczna, rolnictwo
- mgr inż. arch. Anna Pankiewicz
- współpraca
- mgr inż. Janina Nowak
- rzeczoznawca TUP – fizjografia, uwarunkowania przyrodnicze
- mgr inż. Emil Nowak
- uwarunkowania przyrodnicze (współpraca)
- mgr inż. Barbara Kasprzycka-Lejda
- komunikacja
- mgr inż. Ewelina Dobrowolska
- energetyka
- mgr inż. Barbara Więcek-Guniewska
- wodociągi i kanalizacja
- Dr Jan Malczewski z zespołem
- Studium Ochrony Wartości Kulturowych i Krajobrazu.

11. SPIS ŹRÓDEŁ.

- Polska Wieś – wybrane dane o gminach. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1995.
- Gminy w Polsce w 1996 r. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1998.
- Roczniki Statystyczne Województwa Rzeszowskiego 1993 i 1996. Urząd Statystyczny w Rzeszowie.
- Podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin za 1990 r., 1991 r., 1993 r., 1994 r., 1996 r., 1996 r. – Urząd Statystyczny w Rzeszowie.
- Ludność, warunki mieszkaniowe – Gmina Niwiska – Narodowy Spis Powszechny z dnia 6.12.1988 r. – GUS, Warszawa 1990.
- Powszechny Spis Rolny 1996 – Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 1997.
- Problemy integracji rolnictwa polskiego z Unią Europejską, Warszawa 1995.
- Strategia rozwoju województwa rzeszowskiego 1998-2002, Rzeszów 1997.
- Studium zagospodarowania przestrzennego województwa rzeszowskiego – Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie, Rzeszów 1997.
- Koncepcja Krajowej sieci ekologicznej EKONET-POLSKA IUCN – Program Europy, Warszawa 1995.
- Warunki życia ludności w Makroregionie Południowo-Wschodnim. Zróżnicowanie przestrzenne – Centralny Urząd Planowania, Biuro Planowania Regionalnego w Krakowie, Kraków 1996.
- Założenia małopolskiego programu polityki rolnej – Małopolska Rada Regionalna, Kraków 1994.
- Program regeneracji gleb kwaśnych w województwie rzeszowskim, Rzeszów 1996.
- Program małej retencji na lata 1996-2015 dla województwa rzeszowskiego, Rzeszów 1996 r.
- Materiały konferencyjne. Rzeszowskie Forum Rolnicze, ODR w Boguchwale, Boguchwała 1995.
- Przestrzenne zróżnicowanie gmin pod względem rozwoju gospodarczego w województwie rzeszowskim, Małgorzata STEC, Rzeszów 1995.
- MATERIAŁY WYKORZYSTANE DO „STUDIUM WARTOŚCI KULTUROWYCH I KRAJOBRAZU DLA GMINY NIWISKA” Rzeszów 1998 rok.
 1. Źródło drukowane, 24 pozycje w wykazie „Studium.....”
 2. Źródło rękopiśmienne, 3 pozycje w wykazie „Studium.....”
 3. Historia, 85 pozycji w wykazie „Studium.....”.
 4. Archeologia, 12 pozycji w wykazie „Studium.....”.
 5. Ochrona krajobrazu, 26 pozycji w wykazie „Studium.....”
 6. Materiały kartograficzne, 11 pozycji w wykazie „Studium.....”
 7. Wykaz opracowań i dokumentacji przechowywanych w archiwum PSOZ, 53 pozycje w wykazie „Studium.....”
- MATERIAŁY WYKORZYSTANE DO „UWARUNKOWAŃ PRZYRODNICZYCH DO STUDIUM GMINY NIWISKA”, Rzeszów 1998 r.
 1. Literatura, 7 pozycji w spisie wykorzystanych materiałów.
 2. Mapy, 7 pozycji w spisie wykorzystanych materiałów.
 3. Opracowania fizjograficzne, 5 pozycji w spisie wykorzystanych materiałów.
 4. Dokumentacje geologiczno-inżynierskie, 9 pozycji w spisie wykorzystanych materiałów.

5. Dokumentacje hydrogeologiczne, 9 pozycji w spisie wykorzystanych materiałów.
 6. Dokumentacje surowcowe, 10 pozycji w spisie wykorzystanych materiałów.
- Powszechna inwentaryzacja przyrodnicza gminy Niwiska – maj 1993 – opracowanie wykonane przez Biuro Urządzeń Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Przemysłu.
 - Inwentaryzacja istniejącego zagospodarowania gminy Niwiska, część graficzna 1:10 000 i część tabelaryczna 1998 r.
 - Strategie rozwoju gmin:
Ostrów 1998 r.
Kuryłówka 1998 r.
Rakszawa 1998 r.